

ISSN 1508-6410

MEDIATOR POLSKIEGO CENTRUM MEDIACJI

MEDIATOR

Numer 54 (3/2010) • KWARTALNIK •

Wrzesień 2010

POLSKIE CENTRUM MEDIACJI

KWARTALNIK "MEDIATOR POLSKIEGO CENTRUM MEDIACJI"

PRENUMERATA

Wyd. Polskie Centrum Mediacji (od 1996 r.)

Aby zaprenumerować kwartalnik należy przesłać pieniądze na rachunek:

Polskie Centrum Mediacji

Nazwa banku: BZ WBK S.A.

Nr rachunku 87 1090 1883 0000 0001 0521 3933

KOSZT WYSYŁKI:

Pojedyncze numery ..... 9.00 zł

Prenumerata półroczna ..... 17.00 zł

Prenumerata roczna ..... 30.00 zł

Można również zamówić numery z roku 2009 (komplety w cenie 30 zł).

Starsze numery z lat 1995–2008 do przejrzania na stronie internetowej: www.mediator.org.pl

Po przesłaniu potwierdzenia wpłaty oraz adresu do wysłania prenumeraty na adres Polskiego Centrum Mediacji lub nr faksu 22 - 692 48 16, kwartalnik prześlemy pocztą.

POLSKIE CENTRUM MEDIACJI

© Wszelkie prawa zastrzeżone łącznie z prawem do reprodukcji części lub całości kwartalnika

ISSN 1508-6410

Redakcja:

Agnieszka Majewska-Siwek, Katarzyna Antolak

Magdalena Grudziecka i Jerzy Książek – odpowiedzialni za wydanie niniejszego numeru

WYDAWCA:

POLSKIE CENTRUM MEDIACJI

Adres redakcji:

ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa

tel.: 22 826 06 63, fax: 22 692 48 16

e-mail: publikacje@mediator.org.pl

Opracowanie i druk:

Medgraf Sp. z o.o.

Spis treści

Informacja o prenumeracie "Mediatora"	2
Wywiad z Prokuratorem Generalnym RP, panem Andrzejem Seremetem <i>Mediacja dla dobra ofiar przestępstw</i>	4
Wyniki konkursu dla prokuratorów na pracę pt. "Dlaczego kieruję sprawy do postępowania mediacyjnego?"	5
Prace laureatów konkursu	
Cezary Kąkol	6
Marta Wysocka-Fronczek	18
Anna Tombek-Knigawka, Wojciech Kotowski	30
Lista wydarzeń organizowanych przez mediatorów PCM 25.10.2010 z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji	42
Marek J. Wieczerski <i>Jedna nowelizacja – dwie zmiany</i>	47
Sprawozdanie merytoryczne PCM za rok 2009	53
Szkolenia	
Szkolenie podstawowe z zakresu mediacji	58
Szkolenie z mediacji rodzinnych	59
Szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji rodzinnych	60
Szkolenie z mediacji cywilnych – gospodarczych z elementami mediacji pracowniczych	61
Szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji cywilnych	62
Warsztaty doskonalące dla mediatorów	63
Zmiany w Kodeksie Postępowania Cywilnego wprowadzone w kwietniu 2010	64

Mediacja dla dobra ofiar przestępstw

wywiad z Prokuratorem Generalnym RP, Panem Andrzejem Seremetem

Czym dla Pana Prokuratora jest mediacja

Mediacja jest kluczową instytucją sprawiedliwości naprawczej, czyli realizowania polityki karnej nastawionej na ochronę interesów ofiar przestępstw. Ma służyć dobru człowieka. Nie może być powodem pomijania lub lekceważenia niektórych spośród powszechnych zasad chroniących prawa jednostki. Trzeba pamiętać, że przyczyną powstania tej instytucji było m. in. dążenie do osłabienia skutków przestępstwa w postaci wiktymizacji wtórnej, czyli tych skutków, które nie wynikają bezpośrednio z przestępstwa, lecz z niewłaściwych reakcji instytucji lub indywidualnych osób w stosunku do ofiary.

Czy to jest instytucja ważna dla prokuratora?

Prokuratorzy są strażnikami prawa – stoją na straży praworządności. Szczególnie oni powinni pamiętać o obowiązku ochrony przyrodzonej i niezbywalnej godności każdego człowieka, powinni więc wykorzystywać instytucję mediacji w tych sprawach, w których jest szansa na szybkie i sprawiedliwe porozumienie, uzyskanie zadośćuczynienia czy rozwiązanie lub złagodzenie konfliktu ze sprawcą.

Dlaczego prokuratorzy nie korzystają z mediacji?

Mediacja nie może istnieć dla samej mediacji. Mediacja w sprawach karnych, także dla nieletnich sprawców czynów karalnych, musi być prowadzona według najwyższych standardów. Takie standardy niestety jeszcze w Polsce nie istnieją – a nie możemy zapominać, że stroną w tym postępowaniu jest skrzywdzony i cierpiący człowiek. Korzystanie z mediacji zależy nie tylko od prokuratora, ale też od woli pokrzywdzonych.

Czy każda sprawa nadaje się do mediacji?

Nie. Na pewno nie powinno prowadzić się mediacji wtedy, gdy ofiara jest zastraszona przez sprawcę, czy w jakikolwiek sposób od niego uzależniona. Prokurator, czy funkcjonariusz Policji zresztą musi znać ofiarę i sprawcę – zanim przekaże sprawę do postępowania nią mediacyjnego jest prawnie zobowiązany przyjąć od nich zgodę na takie postępowanie i wyjaśnić na czym ono polega. Sam zdecydować czy dana sprawa może być skierowana do mediatora. Trzeba pamiętać, że w mediacji karnej nie ma równości stron. Zobowiązania są po stronie sprawcy.

Co można zrobić żeby mediacje w sprawach karnych były szerzej stosowane?

Najważniejsza jest edukacja, I to nie tylko prokuratorów, czy sędziów, ale również całego społeczeństwa.

Mediację powinniśmy wykorzystywać od najwcześniejszych lat. Już w przedszkolu powinno się uczyć dzieci, że stosowanie przemocy, np. w piaskownicy, jest złem, a ofiarę przemocy próbować pojednać ze sprawcą. Nauczanie się w dzieciństwie bezprzemocowych metod rozwiązywania konfliktów na pewno przyniesie efekty w dorosłym życiu.

Ważne jest też, aby rozwiązania prawne bardziej sprzyjały tej instytucji. Dla przykładu konieczne jest zapewnienie tajemnicy mediacji – mediator nie może być przesłuchiwany na okoliczność faktów, o których dowiedział się podczas postępowania, czy – z innej strony – prokurator powinien mieć możliwość umorzenia postępowania w sytuacji, gdy ugoda zawarta pomiędzy ofiarą a sprawcą jest wykonana.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji Prokurator Generalny ogłosił konkurs dla prokuratorów na pracę pt. "Dlaczego kieruję sprawy do postępowania mediacyjnego?"

W niniejszym numerze zamieściliśmy prace, które zostały nagrodzone przez jury konkursy, w składzie:

prokurator Wanda Lewandowska,
prokurator Andrzej Niewielski (przedstawiciel redakcji Prokuratura i Prawo),
prokurator Eugeniusz Wildner,
dr Krzysztof Grajewski (przedstawiciel Wydawnictwa Wolters Kluwer),
prokurator Lidia Mazowiecka

I miejsce: Panu Cezaremu Kąkol

II miejsce: Pani Marcie Wysockiej – Fronczek

III miejsce: Pani Annie Tombek- Knigawce i Panu Wojciechowi Kotowskiemu

Dlaczego kieruję sprawy do postępowania mediacyjnego?

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest przedstawienie instytucji mediacji w postępowaniu karnym, ze szczególnym naciskiem na wskazanie korzyści, jakie płyną z jej stosowania. W pracy została również opisana dotychczasowa ewolucja mediacji w polskim prawie karnym, a także istota, cele i przebieg postępowania mediacyjnego. Nadto zwrócono uwagę, że jej pozytywne wyniki niosą za sobą konkretne skutki procesowe, a koszty postępowania mediacyjnego nie są duże.

Przypadający na 21 października 2010 r. Międzynarodowy Dzień Mediacji jest doskonałą okazją do zwrócenia baczniejszej uwagi na tę instytucję, która funkcjonuje na gruncie prawa karnego¹. Święto będzie obchodzone w Polsce już po raz trzeci.

Przyczyny pojawienia się mediacji w procedurze karnej wiążą się z pojęciem wiktyimizacji, które zyskało na znaczeniu w latach 70 – tych XX wieku. Wiktyimizacją pierwotną są – jak podaje E. Bieńkowska – skutki bezpośrednio płynące z przestępstwa, jak okaleczenie lub inne uszkodzenia ciała, śmierć, ból, cierpienie fizyczne lub psychiczne czy straty ekonomiczne². Oprócz wiktyimizacji pierwotnej wymienia

się również wiktyimizację wtórną rozumianą jako dodatkowe stresy i traumy odczuwane przez ofiary wskutek przejawiania wobec nich niewłaściwych postaw przez otoczenie społeczne, a zwłaszcza przez agendy szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości karnej³.

Mając na uwadze te zjawiska, podczas kształtowania polityki karnej, zaczęto zwracać większą uwagę na takie rozwiązania systemowe, które miały na celu – z jednej strony – minimalizowanie zjawiska wiktyimizacji wtórnej, a z drugiej – stwarzać ramy prawne do dobrowolnego rozwiązywania konfliktu pomiędzy osobą pokrzywdzoną a sprawcą. Chodziło o to, by możliwe było pojednanie między nimi, a w szczególności żeby nastąpiła odpowiednia rekompensata dla pokrzywdzonego, a nie wyłącznie ukaranie sprawcy za popełnione przestępstwo⁴.

E. Bieńkowska wskazuje, że Polska jako państwo unijne jest zobowiązana do posiadania w swoim systemie karnym instytucji mediacji, co wynika z decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej (2001/220/WSiSW) z 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym⁵, a także Rekomendacji nr R. (99) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy dla Państw Członkowskich z dnia 19 września 1999 r. dotycząca mediacji w sprawach karnych⁶.

W polskiej procedurze karnej instytucja mediacji pojawiła się wraz z wejściem w życie w dniu 1 września 1998 r. Kodeksu postępowania karnego z 6 czerwca 1997 r. – dalej "k.p.k.". Nie była ona znana procedurze karnej z 1969 r.

W obowiązującym k.p.k. instytucja mediacji była pierwotnie uregulowana głównie w art. 320⁷. Praktycznie od początku, z uwagi na ograniczony zasięg i niewłaściwe umieszczenie w strukturze kodeksu, wzbudzała liczne kontrowersje i nieporozumienia⁸.

Ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 17, poz. 155 ze zm.) został uchylony art. 320 k.p.k. i dodany art. 23a⁹, który w znacznie zmodyfikowany sposób regulował instytucję mediacji. Zasadniczą zmianą, która była widoczna na pierwszy rzut oka było umieszczenie przepisów o mediacji w Dziale I "Przepisy wstępne", a przez to nadanie tej instytucji większego znaczenia niż dotychczas. Ponieważ w wyniku tej zmiany mediację może stosować również sąd, umieszczenie nowych przepisów, które ją regulują – tak jak to było wcześniej – w rozdziale dotyczącym postępowania przygotowawczego byłoby niewłaściwe.

Umieszczenie to świadczy o randze jaką tej instytucji zamierzał nadać ustawodawca. Oznacza to również, że przepis art. 23a k.p.k. został jakby wyjęty "przed nawias" i może mieć zastosowanie w całym procesie karnym, niezależnie od jego etapu, choć oczywiście z uwagi na fakt, iż wyniki mediacji mają zostać uwzględnione przy wymiarze kary, dotyczy to w zasadzie stadium przygotowawczego i sądownego¹⁰.

Z punktu widzenia okresu trwania śledztwa albo dochodzenia niezwykle ważne jest to, że w wyniku nowelizacji przyjęto, iż okresu trwania postępowania mediacyjnego nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego.

Pojęcie mediacji ani inne zwroty, które są z nią związane (np. ugoda, pojednanie się) nie zostały zdefiniowane w k. k., a tym bardziej w k.p.k.

Interesującą i wartą rozpowszechnienia definicję mediacji podaje E. Bieńkowska. Zdaniem tej autorki mediacja to próba doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego obie strony (pokrzywdzonego i podejrzanego albo oskarżonego – *przyp. aut.*) rozwiązania konfliktu karnego na drodze dobrowolnych negocjacji prowadzonych przy udziale trzeciej osoby, neutralnej wobec stron i ich konfliktu, czyli mediatora, który wspiera przebieg negocjacji, łagodzi powstające napięcia i pomaga – nie narzucając jednak żadnego rozwiązania – w wypracowaniu porozumienia. Jak słusznie stwierdza ww. autorka, mediator musi być więc osobą bezstronną, która nie reprezentuje interesów ani ofiary ani sprawcy przestępstwa i musi mieć na uwadze ich zupełnie odmienne role procesowe¹¹.

Niewątpliwymi zaletami mediacji, które powinny skłaniać do szerszego sięgania po tę instytucję, są dobrowolność, powszechność i elastyczność zastosowania, a także procesowa skuteczność jej pozytywnych wyników.

W odróżnieniu od nieobowiązującego już art. 320 k.p.k., który przewidywał możliwość skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego głównie przez prokuratora, a w ograniczonym zakresie również przez prezesa sądu, obecnie równoważne uprawnienia w skierowaniu sprawy do postępowania mediacyjnego ma zarówno prokurator (w postępowaniu przygotowawczym), jak i sąd. Zmiana ta okazała się w pełni uzasadniona, ponieważ opiera się na słusznym poglądzie, że podstawy do skutecznej mediacji mogą się pojawić nie tylko na etapie śledztwa czy dochodzenia, ale również później, tj. w stadium sądowym.

W tym miejscu wymaga również odnotowania, że w dochodzeniu uprawnienia prokuratora w ww. zakresie – zgodnie z art. 325i §

2 k.p.k. – ma również organ prowadzący dochodzenie, w szczególności Policja.

Swoistą "zachętą" procesową do skierowania sprawy do mediacji jest brak jakichkolwiek wyraźnych, dodatkowych, wymogów, które uzasadniałyby taką decyzję. Właściwie jedynym wymogiem jest inicjatywa lub zgoda pokrzywdzonego i oskarżonego.

Z kolei o powszechności mediacji świadczy fakt, iż nie ma ona żadnych ograniczeń przedmiotowych związanych z rodzajem, charakterem i okolicznościami czynu, a także zagrożeniem karnym.

W praktyce do mediacji dochodzi najczęściej w sprawach dotyczących przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (art. 157 k. k., art. 158 k. k. i art. 159 k. k.), przeciwko wolności (art. 190 k. k. i art. 191 k. k.), przeciwko rodzinie i opiece (art. 207 k. k. i art. 209 k. k.), przeciwko czci i nietykalności cielesnej (art. 212 k. k., art. 216 k. k.), przeciwko mieniu (art. 278 k. k., art. 284 k. k., art. 288 k. k.), przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (art. 177 § 1 k. k. – nieumyślnie spowodowanie wypadku, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała)¹².

Użycie spójnika "i" oznaczającego koniunkcję powoduje, że inicjatywa lub zgoda musi obejmować zarówno oskarżonego, jak i pokrzywdzonego. Z konieczności uzyskania zgody obu stron będziemy mieć do czynienia w sytuacji, gdy z inicjatywą mediacji występuje inny podmiot, np. prokurator. Zgoda taka, wyrażona na przykład w protokole przesłuchania czy w formie pisemnego oświadczenia, powinna być uzyskana przed skierowaniem sprawy do postępowania mediacyjnego. Jest bowiem oczywiste, iż jej brak powoduje, że przeprowadzanie mediacji – już na tym etapie – jest nie tylko niedopuszczalne, ale również niecelowe.

Jakkolwiek nie ma ograniczeń w katalogu spraw, które mogą być skierowane do postępowania mediacyjnego, to należy zwrócić uwagę, że w niektórych sprawach, z uwagi na ich kwalifikację, relacje na linii ofiara – sprawca, a tak-

że okoliczności popełniania przestępstwa, przeprowadzanie mediacji wydaje się co najmniej niewłaściwe.

Z uwagi na postulat, że zgoda na mediację powinna zostać wyrażona w pełni świadomie, do tego postępowania z pewnością nie należy kierować spraw w których jedna ze stron okazała się niepoczytalna (art. 31 § 1 k. k.). W przypadku oskarżonego takie ustalenie najczęściej może wynikać z opinii biegłych psychiatrów, wydanej w wyniku jednorazowych badań psychiatrycznych (art. 202 k.p.k.). Zaburzenia psychiczne mogą mieć miejsce także po stronie osoby pokrzywdzonej, która przecież – zgodnie z art. 192 § 2 k.p.k. – może być przesłuchana z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa, jeżeli istnieje wątpliwość co do jej stanu psychicznego, stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odzwierciedlenia.¹³

W takiej sytuacji nie tylko wyrażenie świadomej zgody jest niemożliwe, ale także świadome uczestniczenie w postępowaniu mediacyjnym.

Z bardzo dużą ostrożnością należy podchodzić do mediacji w przypadkach przestępstw z rozdziału XXV "Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obywatelności", a także tych w których zastosowano – w szczególności długotrwałą lub dotkliwą – przemoc wobec małoletnich, ponieważ w tego rodzaju sprawach istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że ponowny kontakt ofiary ze sprawcą może spowodować dalsze, zupełnie niepotrzebne, stresy i przeżycia¹³.

Mediacja jest dopuszczalna tylko pomiędzy pokrzywdzonym a oskarżonym.

W postępowaniu przygotowawczym mediacja ma zastosowanie na etapie postępowania *ad personam*, co wynika pośrednio z treści § 1 przepisu art. 23a k.p.k. i wiąże się z jej istotą. W przepisie tym jest bowiem mowa o "oskarżonym", co zgodnie z art. 71 § 3 k.p.k. odnieść należy odpowiednio do podejrzane-

go¹⁴. Innymi słowy, nie można prowadzić mediacji np. między oskarżonymi, zwaśnionymi świadkami albo pokrzywdzonymi.

Co prawda, do skierowania sprawy do mediacji na etapie postępowania przygotowawczego nie jest wymagane przyznanie się podejrzanego do zarzucanego mu czynu (czynów), to kwestowanie nawet podstawowych ustaleń postępowania karnego, powinno być istotnym argumentem za decyzją o niekierowaniu sprawą do mediacji¹⁵.

Kolejną zaletą mediacji jest jej niezwykła elastyczność. Przepisy k.p.k. nie przewidują żadnego terminu, który limitowałby możliwość skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego. Co istotne, dotyczy to zarówno postępowania przygotowawczego, jak i jurysdykcyjnego. W przypadku prokuratora dotyczy to każdego momentu postępowania przygotowawczego (do jego zamknięcia), natomiast w przypadku sądu każdego momentu postępowania sądowego (do wydania orzeczenia), co nie wyłącza również postępowania odwoławczego i wykonawczego.

Mediacja jest możliwa również w sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego¹⁶.

Z uwagi na brak ograniczeń w tym względzie, możliwe jest także dwu lub nawet wielokrotne kierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego, głównie wtedy, gdy wcześniejsze próby okazały się – z różnych przyczyn – nieskuteczne¹⁷. W każdym przypadku ponownego skierowania sprawy do mediacji, konieczna jest inicjatywa lub zgoda pokrzywdzonego i oskarżonego.

Mówiąc o elastyczności postępowania mediacyjnego nie można pominąć wymiernych efektów jakie niesie za sobą skuteczne skorzystanie z tej nowoczesnej instytucji. Oprócz osobistej satysfakcji gospodarza postępowania z pozytywnych wyników mediacji, niesie ona za sobą również określone skutki procesowe, które mogą rzutować nie tylko na przebieg postępowania, rodzaj lub wymiar orzeczonej ka-

ry, ale także na sam sposób merytorycznego zakończenia sprawy.

Już na etapie postępowania przygotowawczego można wyróżnić kilka sytuacji, które mogą skutkować umorzeniem postępowania, skierowaniem do sądu wniosku o warunkowe umorzenie postępowania, a także skierowaniem do sądu – na korzystniejszych warunkach – aktu oskarżenia.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w art. 17 § 1 k.p.k., który określa katalog warunków określających dopuszczalność procesu, nie umieszczono pozytywnych wyników przeprowadzonej mediacji jako samodzielnej podstawy do umorzenia postępowania albo też w ogóle do odmowy jego wszczęcia. Jedyną podstawą umorzenia z ww. katalogu, która może być brana pod uwagę, jest znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu. Ustalenie go może się jednak opierać wyłącznie na kryteriach wskazanych w art. 115 § 2 k. k. Skierowanie takiej sprawy do postępowania mediacyjnego stworzyłoby szansę uniknięcia niepotrzebnej wiktymizacji wtórnej i usatysfakcjonowanie pokrzywdzonego określonymi zobowiązaniami jakie – w razie sukcesu mediacji – przyjąłby na siebie oskarżony¹⁸. Znacznie rzadsze w praktyce jest tzw. umorzenie absorpcyjne uregulowane w art. 11 k.p.k. Może ono nastąpić już na etapie postępowania przygotowawczego. Nie może się temu jednak sprzeciwić interes pokrzywdzonego. Spełnienie tego wymogu może nastąpić np. w drodze mediacji, przy czym wydaje się, że wykonanie zobowiązania z postępowania mediacyjnego powinno poprzedzać umorzenie¹⁹.

W przypadku tzw. przestępstw wnioskowych²⁰ do umorzenia postępowania karnego może również dojść w razie cofnięcia wniosku o ściganie, na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. Złożenie wniosku przez osobę uprawnioną (pokrzywdzonego) powoduje, że postępowanie toczy się z urzędu. Z art. 12 § 3 k.p.k. wynika natomiast uprawnienie do cofnięcia

wniosku o ściganie. Wyjątkiem jest przestępstwo zgwałcenia z art. 197 k. k. W postępowaniu przygotowawczym skuteczne cofnięcie wniosku wymaga zgody prokuratora, a w postępowaniu sądowym następuje za zgodą sądu, przy czym w tym ostatnim przypadku może to nastąpić do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Ponowne złożenie wniosku jest niedopuszczalne.

Nie ulega wątpliwości, że efektywna mediacja może skłonić prokuratora (sąd) do wyrażenia zgody na cofnięcie wniosku o ściganie. Na marginesie należy też wspomnieć, że z art. 143 § 1 pkt 1 k.p.k. wynika, że cofnięcie wniosku wymaga spisania protokołu. Najprostszym sposobem jest przyjęcie takiego oświadczenia pokrzywdzonego w protokole przesłuchania świadka.

Kolejnym efektem pozytywnych wyników mediacji może być warunkowe umorzenie postępowania. Wniosek o takie umorzenie może na etapie postępowania przygotowawczego skierować do sądu prokurator proponując we wniosku m. in. obowiązki jaki należałoby nałożyć na oskarżonego (art. 336 k.p.k.). Podstawą zastosowania takiego środka probacyjnego jest ustalenie, że wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy nie karanego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa (art. 66 § 1 k.k.). Wyłomem od zasady, że warunkowe umorzenia nie stosuje się do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności (art. 66 § 2 k.k.), jest pojednanie się ze sprawcą, naprawienie przez niego szkody lub uzgodnienie przez pokrzywdzonego i sprawcę sposobu naprawienia szkody. Wówczas – co wynika z art. 66 § 3 k.k. – warunkowe umorzenie może być zastosowa-

ne wobec sprawcy przestępstwa zagrożonego karą nie przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności. Nie trudno się domyślić, że jedną z lepszych dróg do ww. pojednania czy uzgodnień jest właśnie mediacja. Przykładami przestępstw, które mogą być objęte rozszerzeniem związanym z zagrożeniem karnym jest np. kradzież (art. 278 § 1 k.k.), zniszczenie lub uszkodzenie mienia (art. 288 § 1 k.k.) czy przywłaszczenie rzeczy powierzonej (art. 284 § 2 k.k.).

Należy zauważyć, że w razie warunkowego umorzenia, które ewidentnie jest rozwiązaniem korzystnym dla sprawcy, interesy pokrzywdzonego pozostają również w pełni zabezpieczone. Wynika to z faktu, że sąd warunkowo umarzając postępowanie zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody w całości lub w części, a może na niego nałożyć także inne obowiązki jak np. przeproszenia pokrzywdzonego, powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, a także powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym (art. 67 § 3 k.k.). Z punktu widzenia interesów sprawcy wykonywanie orzeczonych przez sąd obowiązków, a także zawartej z pokrzywdzonym ugody, jest ważne, ponieważ uchylanie się od wykonywania ich uprawnia sąd do podjęcia warunkowo umorzonego postępowania karnego (art. 68 § 2 k.k.).

Korzystniejsze potraktowanie sprawcy w razie sukcesu mediacji może również nastąpić w formie umieszczenia przez prokuratora w akcie oskarżenia – w oparciu o art. 335 k.p.k. – wniosku o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z nim kary lub środka karnego. Pomimo, że nie wymaga się do takiego wniosku żadnej formy aprobaty albo braku sprzeciwu ze strony pokrzywdzonego, to podstawą umieszczenia go w akcie oskarżenia jest ustalenie, że okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości, a postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte. Należy w tym miejscu

przypomnieć, że art. 297 § 4 k.p.k. wskazuje, że jednym z celów postępowania przygotowawczego jest wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody. Z kolei w art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k. wskazano, że jednym z celów postępowania karnego jest uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego.

Umieszczenie wniosku z art. 335 k.p.k. w akcie oskarżenia może nie tylko znacznie skrócić postępowanie, ale także ograniczyć niepotrzebne narażanie pokrzywdzonego na traumę związaną ze zdarzeniem przestępczym, czy wreszcie ograniczyć koszty jakie ponosi w związku z postępowaniem Skarb Państwa.

W tym świetle przekonanie prokuratora, iż oskarżony reprezentuje właściwą postawę może wynikać np. z tego, że wystąpił w inicjatywę mediacji lub wyraził na nią zgodę, a także przyjął na siebie satysfakcjonujące pokrzywdzonego i wypracowane w toku negocjacji mediacyjnych, zobowiązania, a następnie zrealizował je. Oczywiście przeprowadzenie skutecznej mediacji nie jest wiążące dla prokuratora i nie warunkuje umieszczenia wniosku w treści aktu oskarżenia. Jest jednak z pewnością ważnym argumentem przemawiającym za zasadnością takiej decyzji prokuratora. Należy też pamiętać, że wniosek jest jedynie swoistą "propozycją" dla sądu, który może przecież jej nie uwzględnić.

Nawet w razie nieumieszczenia przez prokuratora wniosku o skazanie z art. 335 k.p.k., pozytywne wyniki mediacji a także realizacja jej, mogą skłonić prokuratora do sformułowania łagodniejszych wniosków co do kary lub środków karnych. Nie powinno budzić żadnych wątpliwości, że skuteczna mediacja jest okolicznością łagodzącą przy wymiarze kary. Nie można jednak odwrócić tej sytuacji i uznać, że każdy przypadek nieskutecznej mediacji powinien być okolicznością obciążającą dla sprawcy. Należy bowiem pamiętać, że przyczyną porażki postępowania mediacyjnego mo-

gą być różne, a co również ważne – nie leżeć po stronie oskarżonego, lecz wynikać np. ze zbyt wygórowanych oczekiwań ze strony pokrzywdzonego.

Z art. 53 § 3 k.k. wynika wprost, że przy wymierzeniu kary sąd bierze pod uwagę pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą albo ugodę osiągniętą pomiędzy nimi przed sądem lub prokuratorem.

Przechodząc do skutków procesowych, jakie mediacja może wywołać w stadium sądowym, należy podkreślić – co zasygnalizowano już wcześniej – że niektóre z nich mogą być takie same jak na etapie postępowania przygotowawczego. Sąd ma bowiem prawo np. umorzyć postępowanie karne z uwagi na znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu czy też warunkowo umorzyć postępowanie. W obu stadiach postępowania może również – o ile przepis prawa materialnego to przewiduje – zakwalifikować czyn jako wypadek mniejszej wagi (np. art. 283 k.k.).

Wśród wyłącznych uprawnień sądu można wskazać te, które wiążą się z wyrokiem. Zaliczyć do nich należy np. orzeczenie wobec oskarżonego kary grzywny lub ograniczenia wolności do 5 lat, w szczególności, jeżeli orzeka równocześnie środek karny (art. 58 § 3 k.k.), a także odstąpienie od wymierzenia kary (art. 59 § 1 k.k.). W przypadku, gdy pokrzywdzony pojechał się ze sprawcą, szkoda została naprawiona albo pokrzywdzony i sprawca uzgodnili sposób naprawienia szkody, a także ze względu na postawę sprawcy, zwłaszcza, gdy czynił starania o naprawienie szkody lub o jej zapobieżenie, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (art. 60 § 2 pkt 1 – 2 k.k.).

Analizując problematykę mediacji w postępowaniu sądowym nie można pominąć – często występującej w praktyce – instytucji dobrowolnego poddania się karze uregulowanej w art. 387 k.p.k. Obserwując realia wielu pro-

cesów można zaobserwować, że stosunkowo często oskarżony, który nie jest zainteresowany przedłużaniem postępowania, składa sądowi wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie określonej kary lub środka karnego. Takie zachowanie może być podyktowane wcześniejszymi uzgodnieniami oskarżonego z pokrzywdzonym, w trakcie których obie strony doszły do porozumienia np. w zakresie naprawienia szkody.

Skorzystanie z omawianej instytucji można nastąpić, jeżeli oskarżony, któremu zarzucono występki, złoży wniosek do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich oskarżonych na rozprawie głównej (art. 387 § 1 k.p.k. *in principio*).

Oczywistą korzyścią uwzględnienia wniosku przez sąd jest uniknięcie przez pokrzywdzonego często długotrwałego i wyczerpującego psychicznie postępowania dowodowego. Wielokrotne rozprawy, a przez to styczność na sali sądowej ze sprawcą i konieczność poświęcania czasu na stawiennictwo, mogą niepotrzebnie narażać pokrzywdzonego na niepotrzebne stresy, a w rezultacie prowadzić do wiktylizacji wtórnej.

Sąd może uwzględnić wniosek oskarżonego, gdy okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości i cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzania rozprawy w całości (art. 387 § 2 k.p.k.). Ponadto, wymaga się również, aby wnioskowi nie sprzeciwił się prokurator, a także pokrzywdzony należyćie powiadomiony o terminie rozprawy i pouczony o możliwości zgłoszenia przez oskarżonego takiego wniosku. Wydaje się, że źródłem takiej postawy pokrzywdzonego może być wcześniejsze usatysfakcjonowanie go przez oskarżonego w drodze dobrowolnej mediacji.

Skuteczność mediacji wiąże się nierozdzielnie z jej pełnym wyegzekwowaniem. Rację ma E. Bienkowska, która zauważyła, że ustawodawca nie przewidział możliwości nadania ugody mediacyjnej zawartej w publicznoskar-

kowej sprawie karnej mocy prawnej. Zdaniem autorki, aby zapewnić, że sprawca wykona jej zobowiązania, treść ugody musi zostać wpisana w wyrok sądu, gdyż w przeciwnym razie mediacja będzie korzystna jedynie dla strony i organów procesowych, a nie dla pokrzywdzonego, do którego jest przecież adresowana²¹.

Należy w tym miejscu dodać, że postulat umieszczenia uzgodnień mediacyjnych w treści wyroku jest zasadny, jeżeli do czasu wydania wyroku uzgodnienia te nie zostały zrealizowane. Wcześniejsze wykonanie ugody (np. zapłata za zniszczoną rzecz), a przez to zaspokojenie roszczeń pokrzywdzonego w tym zakresie, powoduje, że wzbogacenie wyroku o taką staje się bezprzedmiotowe.

Na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 23a § 5 k.p.k. Minister Sprawiedliwości w dniu 13 czerwca 2003 r. wydał rozporządzenie w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. Nr 108, poz. 1020).

W celu zapewnienia pełnego profesjonalizmu, w rozporządzeniu precyzyjnie określono wymogi, jakie powinny spełnić podmioty uprawnione do prowadzenia postępowania mediacyjnego. Mogą to być dwie grupy podmiotów – instytucja oraz osoba godna zaufania. Mając to na względzie sąd albo prokurator kierujący sprawą do mediacji nie powinien mieć żadnych obaw co do przebiegu tego postępowania i ewentualnego złego wpływu mediacji na samo postępowanie karne. Wymagania stawiane mediatorom dotyczą nie tylko wieku gwarantującego odpowiedni poziom doświadczenia życiowego, ale także specjalistycznej wiedzy oraz poziomu etycznego – moralnego²².

Przed skierowaniem sprawy należy każdorazowo zweryfikować czy potencjalny mediator jest ujęty w ww. wykazie. Bardzo przydatne w tym zakresie mogą się okazać strony internetowe sądów.²³

Regułą jest powoływanie podmiotów pisanych do wykazu. Minister Sprawiedliwości

slusznie przewidzial jednak mozliwosc powolania – w wyjatkovym przypadku uzasadniajacym takie powolanie – instytucji albo osoby godnej zaufania, ktora nie jest wpisana do wykazu (tzw. mediator *ad hoc*). Przyczyna moze byc np. specyfika sprawy i konfliktu, ale takze wola stron, ktore maja do okreslonej, bezstronnej osoby szczegolne zaufanie.

Skierowanie sprawy do mediacji nie jest skomplikowane ani nadmierne sformalizowane. Wręcz przeciwnie, wymaga wydania jedynie stosownego postanowienia i dołączenia do niego niezbędnych dokumentów. Niejednokrotnie wymagana dokumentacja ogranicza się do informacji o danych osobowych pokrzywdzonego i oskarżonego, określenia czynu i podania jego kwalifikacji prawnej²⁴.

Postanowienie o skierowaniu sprawy do postępowania mediacyjnego, niezależnie od ogólnych wymagań pisma procesowego wynikających z art. 119 § 1 k.p.k., powinno zawierać, w szczególności, nazwę instytucji lub imię i nazwisko osoby godnej zaufania wyznaczonej do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, dane osobowe oskarżonego lub podejrzanego i pokrzywdzonego, określenie czynu zarzucanego oskarżonemu lub podejrzanemu wraz z podaniem jego kwalifikacji prawnej, zakres i sposób udostępnienia akt w danej sprawie oraz termin zakończenia postępowania mediacyjnego, z uwzględnieniem art. 23a § 2 k.p.k.²⁵.

Prostota skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego wiąże się zatem również z zakresem informacji o sprawie i jej stronach jakie muszą być przekazane mediatorowi. Z uwagi na to, że sprawy kierowane do mediacji powinny być – co do zasady – nieskomplikowane pod względem faktycznym i prawnym, a także nie powinny to być sprawy wieloosobowe, dokumentacja nie będzie bogata. Ma to również ten plus, że mediator nie będzie musiał poświęcić wiele czasu na zapoznanie się ze sprawą, co pozwoli mu na szybkie i sprawne

przyjęcie strategii działania. Potwierdzeniem tego jest § 10 rozporządzenia *in principio*, w którym określono, że informacje z akt sprawy udostępnia się mediatorowi jedynie w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowania.

W niektórych sytuacjach, gdy poziom skomplikowania sprawy (konfliktu) jest znacznie wyższy niż standardowy, mediator będzie musiał dysponować dodatkowymi materiałami z akt sprawy w części dotyczącej podejrzanego lub oskarżonego, pokrzywdzonego i przestępstwa, których postępowanie mediacyjne dotyczy (np. protokoły przesłuchania, konfrontacji, oględzin). Wówczas składa do sądu albo prokuratora stosowny wniosek, a ten – jeżeli uzna to za niezbędne – może udostępnić tę dokumentację.

W kontekście licznych oporów w stosowaniu mediacji, zaakcentować należy, że nie jest wymagane przekazanie mediatorowi całości akt. Inaczej mówiąc przekazanie sprawy do tego postępowania w żaden sposób nie uniemożliwia ani nawet nie utrudnia kontynuowania postępowania karnego, a więc np. powołania biegłego, przesłuchiwanie świadków, żądania dokumentacji medycznej itd. Można wręcz za ryzykować twierdzenie, że skierowanie sprawy do mediacji – w świetle prestrzegania terminów procesowych dotyczących zakończenia postępowania przygotowawczego – jest korzystne dla prokuratora jako gospodarza postępowania, ponieważ – zgodnie z art. 23a § 2 k.p.k. – okresu jego trwania nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego.

Jakkolwiek udostępnienie akt sprawy jest możliwe, to może to nastąpić tylko w obecności upoważnionego pracownika organu prowadzącego postępowanie (np. pracownika sekretariatu). W uzasadnionych przypadkach organ ten może zarządzić wydanie mediatorowi kserokopii dokumentów z akt sprawy lub zezwolić na sporządzenie odpisów. Niekontrolowane

udostępnienie akt sprawy mogłoby spowodować – nawet niezamierzony przez mediatora – "wyciek" pewnych informacji, które nie tylko są bezużyteczne dla mediacji, ale także mogą zawierać np. tzw. dane wrażliwe uczestników postępowania.

W § 10 ust. 3 rozporządzenia wprost wskazano, że nie udostępnia się mediatorowi, zawartych w aktach sprawy, materiałów objętych tajemnicą państwową, służbową lub związaną z wykonywaniem zawodu lub funkcji, materiałów dotyczących stanu zdrowia podejrzanego lub oskarżonego, opinii o nim, danych o jego karalności oraz pozwalających na ustalenie tożsamości tzw. świadka anonimowego, tj. przesłuchanego w trybie art. 184 k.p.k., i takich, których ujawnienie pokrzywdzonemu mogłoby mieć wpływ na odpowiedzialność karną innych oskarżonych w tej sprawie, a nieuczestniczących w postępowaniu mediacyjnym.

Obowiązkiem mediatora po doręczeniu postanowienia jest niezwłoczne nawiązanie (np. telefonicznie, pocztą elektroniczną) kontaktu ze stronami mediacji i ustalenie miejsca spotkania z każdym z nich. Podczas spotkania indywidualnego z każdym z nich informuje o istocie i zasadach postępowania mediacyjnego oraz przysługujących im uprawnieniach. Prawidłowe "nastawienie" pokrzywdzonego oraz oskarżonego do mediacji może się okazać swoistym "kluczem do sukcesu" podczas bezpośredniego spotkania mediacyjnego. W razie osiągnięcia ugody, co może nastąpić już na pierwszym spotkaniu, mediator powinien również pomóc sformułować ugode, a następnie sprawdzać jej realizację.

Jeżeli bezpośrednie spotkanie mediacyjne nie może być przeprowadzone, np. z uwagi na brak zgody, znaczącą odległość zamieszkania czy chorobę, możliwe jest prowadzenie tzw. mediacji pośredniej, które polega na przekazaniu każdej ze stron informacji, propozycji i stanowiska drugiej strony co do zawarcia ugody. Również i tu w sukurs mogą przyjść nowocze-

sne formy komunikacji, w szczególności poczta elektroniczna.

Po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego mediator sporządza pisemne sprawozdanie i niezwłocznie przedstawia je organowi, który skierował sprawę do mediacji. Sprawozdanie powinno zawierać m. in. informacje o liczbie, terminach i miejscach spotkań indywidualnych oraz wspólnych, a także wskazanie osób biorących w nich udział oraz informacje o wynikach postępowania mediacyjnego. W razie zawarcia ugody stanowi ona załącznik do sprawozdania.

Zauważyć należy, że przewidziany w art. 23a § 2 k.p.k. miesięczny termin trwania postępowania mediacyjnego jest terminem instrukcyjnym, którego przekroczenie nie wywołuje żadnych skutków procesowych²⁶. W praktyce termin ten może w wielu przypadkach okazać się za krótki. Jeżeli postępowanie nie zostało ukończone w terminie określonym w postanowieniu (który oczywiście może być krótszy niż miesiąc), mediator niezwłocznie sporządza i przedstawia, sprawozdanie przedstawiające przyczyny bezskutecznego upływu terminu.

Dla skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego niebagatelne znaczenie mają również jego koszty. Dodajmy – niewielkie koszty. Pokrywa je – jak wynika z art. 619 § 2 k.p.k. – Skarb Państwa. Szczegółowe kwestie w tym zakresie reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz. U. Nr 108, poz. 1026 ze zm.). Zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia, ryczałt dla instytucji lub osoby przeprowadzającej postępowanie mediacyjne za przeprowadzenie tego postępowania wynosi 120 zł. Ponadto, jak wynika z § 4 ust. 1 w związku z § 2 rozporządzenia, w zakresie doręczenia wezwań i innych pism, stosuje się ryczałt w wysokości 20 zł.

Mówiąc o mediacji trudno zatem pominąć aspekt finansowy. Próbując ugodowo rozwi-

kląć konflikt pokrzywdzony ma możliwość uniknięcia dodatkowych kosztów związanych z wszczęciem postępowania egzekucyjnego, a oskarżony zapobiec poniesieniu – niejednokrotnie wysokich – kosztów postępowania karnego.

Mediacja wrosła już we współczesny obraz prawa karnego. Niewątpliwie możliwości mediacji dla całego postępowania karnego – niezależnie od jego stadium – nie są jednak wykonywane w dostatecznym stopniu. Wzmo-

żona popularyzacja tej formy rozwiązywania konfliktów karnych i zwrócenie szczególnej uwagi na osobę pokrzywdzonego oraz przybliżanie korzyści, jakie płyną z jej stosowania, mogą się przyczynić do szerszego sięgania do niej przez sądy i prokuratury. Zwracanie uwagi na skutki pozytywnych wyników mediacji, nie tylko przy okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji, może zmienić smutną statystykę związaną z częstością jej stosowania.

- 1 Na temat obchodów tego dnia w 2009 r. zob. na: <http://www.ms.gov.pl/mediacje/mdm.php>. Stwierdzono tam m. in., że tradycja obchodzenia Dnia Mediacji, czyli rozwiązywania konfliktów, istnieje na świecie od 2005 r. Święto przypadające w każdy trzeci czwartek października zainicjowane zostało przez Association for Conflict Resolution (Amerykańskie Stowarzyszenie Profesjonalistów w Rozwiązywaniu Konfliktów). Służy ono przede wszystkim pogłębianiu społecznej świadomości w kwestii pokojowych metod rozwiązywania konfliktów: mediacji, arbitrażu, koncyliacji itp. Jest ono również okazją do uhonorowania działań, pracy i zaangażowania środowiska profesjonalistów, zajmujących się pomocą w rozwiązywaniu konfliktów.
- 2 E. Bieńkowska, *Mediacja w sprawach karnych*, Warszawa 2009, s. 3.
- 3 Zob. Rekomendacja Rec (2006) 8 Komitetu Ministrów Rady Europy dla Państw Członkowskich w sprawie pomocy dla ofiar przestępstw z 14 czerwca 2006 r.; tekst polski (w.): E. Bieńkowska, L. Mazowiecka, *Ofiara przestępstwa w dokumentach międzynarodowych*, Warszawa 2009, pkt II. 2.5.
- 4 Szerzej na temat koncepcji sprawiedliwości naprawczej zob. (w.): W. Zalewski, *Sprawiedliwość naprawcza – początek ewolucji polskiego prawa karnego*, Gdańsk 2006.
- 5 Zob. Dz. WE L. 82 z 22 marca 2001 r.
- 6 Zob. (w.): E. Bieńkowska, L. Mazowiecka, *op. cit.*, pkt II. 3.1.
- 7 Według ówczesnego brzmienia art. 320 § 1 i 2 k.p.k. prokurator mógł skierować sprawę do mediacji, tylko jeżeli "miało to znaczenie dla wystąpienie do sądu z odpowiednim wnioskiem". W praktyce dotyczyło to wyłącznie wniosku o skazanie z art. 335 k.p.k. oraz wniosku o warunkowe umorzenie postępowania z art. 336 k.p.k.
- 8 Np. A. Murzynowski, *Podstawowe zasady rzetelnego procesu a problem zróżnicowania form postępowania w sprawach o przestępstwa*, Prok. i Pr. 2001, Nr 1, s. 18; A. Rekas, *Mediacja w polskim prawie karnym*, Warszawa 2004, s. 8; E. Bieńkowska, *Poradnik mediatora*, Warszawa 1999.
- 9 Art. 23a brzm. § 1. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego, skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego między pokrzywdzonym i oskarżonym; § 2. Postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc, a jego okresu nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego; § 3. Postępowania mediacyjnego nie może prowadzić osoba, co do której w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności określone w art. 40 – 42, czynny zawodowo sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, a także aplikant do tychże zawodów albo inna osoba zatrudniona w sądzie, prokuraturze lub innej instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw; § 4. Instytucja lub osoba godna zaufania sporządza, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników; § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakim powinny odpowiada-

- dać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia mediacji, sposób ich powoływania i odwoływania, zakres i warunki udostępniania akt instytucjom i osobom uprawnionym do przeprowadzenia mediacji oraz sposób i tryb postępowania mediacyjnego, mając na uwadze potrzebę skutecznego przeprowadzenia tego postępowania. ".
- 10 J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, L. K. Paprzycki, M. Płachta, Kodeks postępowania karnego, Kraków 2003, Tom I, s. 125.
  - 11 E. Bieńkowska, *Mediacja...*, *op. cit.*, s. 4.
  - 12 H. Pawlak, *Mediacja w świetle danych Ministerstwa Sprawiedliwości, Konferencja naukowa nt. "Mediacja w polskiej rzeczywistości"* zorganizowana w dniu 11 września 2002 r. przez Rzecznika Praw Obywatelskich, Łódź 2003, s. 15.
  - 13 Szerzej na temat negatywnych przesłanek zob. (w:) E. Bieńkowska, *Mediacja...*, *op. cit.*, s. 6 – 7.
  - 14 A. Gorczyńska, *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym*, Prok. i Pr. 2007, Nr 6, s. 116.
  - 15 Zob. E. Bieńkowska, B. Czarnecka – Działuk, D. Wójcik, *Postępowanie mediacyjne w świetle kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego, Nowa kodyfikacja karna. Kodeks postępowania karnego. Krótkie komentarze*, Warszawa 1998, nr 14, s. 244-245.
  - 16 Warto zwrócić uwagę, że w wyniku nowelizacji ustawy z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemoc w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 842), która weszła w życie w dniu 1 sierpnia 2010 r., ściganie występku z art. 157 § 2 i 3 k.k., jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, a osoba pokrzywdzona jest osobą najbliższą, która zamieszkuje wspólnie ze sprawcą, następuje z urzędu. Poprzednio taki czyn był ścigany z oskarżenia prywatnego. Z kolei gdy osobą pokrzywdzoną takim przestępstwem jest osoba najbliższa, ściganie następuje na wniosek; zob. C. Kąkol, *Przemoc w rodzinie, Rzeczpospolita* z 18 sierpnia 2010 r., C7.
  - 17 Zob. P. Hofmański (red.), P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgrzyzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 1 – 296*. Tom I, Warszawa 2007, s. 192.
  - 18 Zob. (w:) E. Bieńkowska, *Mediacja...*, *op. cit.*, s. 10.
  - 19 *Ibidem*, s. 10.
  - 20 Zalicza się do nich m. in. występki groźby karalnej (art. 190 § 1 k.k.), zniszczenie albo uszkodzenie rzeczy (art. 288 § 1 i 2 k.k.). Są to przestępstwa bezwzględnie wnioskowe; zob. W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 32 – 33.
  - 21 E. Bieńkowska, *Mediacja...*, *op. cit.*, s. 12.
  - 22 Do prowadzenia postępowania mediacyjnego uprawniona jest instytucja, która: zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi powołana została do wykonywania zadań w zakresie mediacji, resocjalizacji, ochrony interesu społecznego, ochrony ważnego interesu indywidualnego lub ochrony wolności i praw człowieka, posiada warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające przeprowadzenie postępowania mediacyjnego oraz została wpisana do wykazu w sądzie okręgowym. Postępowanie mediacyjne w imieniu instytucji prowadzi upoważniony przez nią pisemnie przedstawiciel, spełniający warunki stawiane osobie godnej zaufania. Osoba ta powinna: posiadać obywatelstwo polskie, korzystać w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, mieć ukończone 26 lat, biegle władać językiem polskim, nie być karana za przestępstwo umyślne, posiadać umiejętności likwidowania konfliktów oraz wystarczającą do przeprowadzania postępowania mediacyjnego wiedzę, w szczególności w zakresie psychologii, pedagogiki, socjologii, resocjalizacji lub prawa, dawać rękojmię należytego wykonywania obowiązków oraz zostać wpisana do wykazu osób uprawnionych do przeprowadzania postępowania mediacyjnego (§ 2 i 3 rozporządzenia).
  - 23 Liczba mediatorów jest różnicowana w zależności od siedziby sądu. Przykładowo, w wykazie prowadzonym w Sądzie Okręgowym w Warszawie zostało wpisanych aż 106 instytucji i osób godnych zaufania (zob. http://www.warszawa.so.gov.pl/tl_files/sow/Informacje/Mediatorzy/med_kar_10.09.10.pdf), a w wykazie prowadzonym przez Sąd Okręgowy w Zielonej Górze tylko 6 osób godnych zaufania (zob. <http://zielona-gora.so.gov.pl/?mod=164>).
  - 24 Zob. K. Zawistowski, *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym*, Prok. i Pr. 2005, Nr 11, s. 98.

- 25 Na temat uwag de lege ferenda w zakresie możliwości utajnienia przed podejrzanym danych osobowych pokrzywdzonego zob. (w:) W. Klaus, Policja wobec instytucji mediacji, PPK 2004, Nr 23, s. 19.
- 26 Tak np. (w:) P. Hofmański (red.), P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks... *op. cit.*, s. 197; G. Skrzypczak, Szanse rozwoju mediacji w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania karnego, Monitor Prawniczy 2003, Nr 8, s. 354.

Dlaczego kieruję sprawy do postępowania mediacyjnego?

Spotkanie jest początkiem, jedność postępowaniem, a współpraca sukcesem.
Henry Ford

Punktem wyjścia dla udzielenia odpowiedzi na powyższe pytanie jest charakterystyka mediacji, jako instytucji prawa.

Mediacja nie jest "wynalazkiem" państw nowożytnych. Już od czasów antycznych mediacja stanowi sposób poszukiwania rozwiązania sporów między stronami na drodze pojednawczej. W przeciwieństwie do powszechnego przekonania mediacja, jako alternatywna metoda rozwiązywania sporów nie jest zjawiskiem nowym. Warto wspomnieć, iż w wielu aspektach mediacja stosowana była wcześniej niż formy współczesnych postępowań przed sądami.

O pierwszych wzmiankach na temat stosowania mediacji dowiadujemy się w państwie Sumerów, czyli w IV tysiącleciu p. n. e. w Mezopotamii. Otóż w cywilizacji i kulturze Sumerów przed tradycyjnym rozwiązaniem sporu przez radę mającą pełnić funkcję sądów, sprawa była przedstawiona "maszkimowi" – pełniący funkcję komisarza, do którego zadań należało mediacja między zwaśnionymi stronami w celu polubownego załatwienia sprawy.

Dzięki Sumerom, mediacja została rozpo-
wszechniona we wszystkich kulturach staro-
żytnych. Za czasów Konfucjusza rozstrzygnię-
cie sporu przez organ sądowy uważano, jako
"drugą najlepszy sposób rozwiązywania spo-

rów. Natomiast bardzo ceniono sobie w tym okresie powszechnie stosowaną drogę rozwiązywania sporów przez tzw. pośrednika. Osoba pośrednika przekazywała informacje i oferty stronom konfliktu tak długo, aż same doszły do rozwiązania sporu w sposób najbardziej im odpowiadający. Jego zadaniem było, podobnie jak we współczesnej mediacji, ułatwienie stronom rozwiązania sporu.¹

Istotny jest fakt, iż tradycyjna mediacja była również stosowana w kulturze wczesnochrześcijańskiej. Świadczy o tym fakt, że kiedy ścigani przestępcy ukrywali się w opactwach czy zakonach, niejednokrotnie osoby duchowne przejmowały rolę rozjemcy pomiędzy podejrzanym a władzą (ówczesnym organem ścigania). W czasach średniowiecza zakonnicy pełnili także role mediatorów w sprawach rodzinnych oraz mieli głos w dyplomatycznych sporach. Również w kulturze żydowskiej, Rabini sięgali po metody polubownego rozwiązywania problemów pomiędzy członkami ich wspólnoty. Podobnie jak tu, także Islam posiada silną tradycję w stosowaniu narzędzia, jakim jest mediacja.²

Mediacja, czyli metody polubownego rozwiązywania sporów była jedną z dominujących form rozwiązywania sporów w Azji, Europie, Afryce oraz wśród plemion indiańskich. Co

więcej, w niektórych częściach Azji uważano wniesienie sprawy do sądu za "wstydliwą ostatnią instancję" rozstrzygnięcia sporu, wykorzystywaną przez strony dopiero wtedy, gdy wypróbowały one inne możliwości jego rozwiązania. Dość istotny jest fakt, iż w Chinach i innych kulturach azjatyckich porozumienia są osiąganymi raczej poprzez kompromis aniżeli wymuszenie. W Japonii natomiast mediacje są ściśle powiązane ze światem biznesu, gdzie występuje osoba przedstawiciela "shokai-sha" oraz mediatora "chukai-sha", których zadaniem jest utrzymanie poprawnych i płynnych relacji biznesowych. Wraz z rozwojem laickiego świata zachodniego mediacje stosowane były w świecie handlu i produkcji wyrobów, gdzie cechy pełniły funkcje forów mediacyjnych, a ich członkowie – funkcje mediatorów. Swoją sławę mediacja zdobywała także, jako środek rozwiązywania konfliktów międzynarodowych: Wielka Brytania była mediatorem pomiędzy Portugalią a Brazylią (1925 r.), Francja między Anglią i Grecją (1849 r.), Francja i Anglia pomiędzy Hiszpanią i Marokiem (1844 r.). Mediatorami byli papieże Leon XIII (1885 r.) w sporze pomiędzy Niemcami a Hiszpanią i prezydenci: Teodor Roosevelt (wojna rosyjsko-japońska) oraz Jimmy Carter w konflikcie między Izraelem i Egiptem (porozumienie w Camp David). Jednak mediacja rozpoczęła swoją drogę do kariery w latach 70-tych w USA. Wówczas mający miejsce w latach siedemdziesiątych XX w. boom form mediacji, wywodzący się z krajów systemu common law (przede wszystkim USA), znajduje swe źródło w zapoczątkowanych ówczesnie poszukiwaniach polubownych metod rozstrzygnięcia sporów, w szczególności występujących na płaszczynie prawa cywilnego i gospodarczego.³ Wraz z rozwojem nowych możliwości rozstrzygnięcia kwestii spornych, pojawiły się także nowe pojęcia z tym związane jak ADR – Alternative Dispute Resolution, rozumiane także, jako Appropriate Dispute Resolution czy Ami-

able Dispute Resolution. Działania z zakresu ADR zostały sformalizowane w USA w 1913 roku, podczas gdy w Wielkiej Brytanii uchwalono tzw. "Conciliation Act" (Akt Pojednania) już w 1896 roku. Pełnomocnicy w procesie pojednania powołali instytucję o nazwie United States Conciliation Service, która w 1947 roku została przemianowana na Federal Mediation and Conciliation Service. W międzyczasie, w roku 1926 powstała organizacja AAA – American Arbitration Association, świadcząca usługi z zakresu rozwiązywania sporów w prywatnym sektorze. Wiele amerykańskich Stanów posiada własne ustanowione programy, które umożliwiają wykorzystywanie mediacji do rozstrzygnięcia sporów niemalże na każdej płaszczynie, włącznie ze sprawami rodzinnymi, związanymi ze środowiskiem oraz stosunkiem pracy. Podobny rozwój mediacji nastąpił w Australii, Nowej Zelandii oraz Kanadzie.⁴

Słowo mediacja pochodzi od łacińskiego słowa *mediare*, czyli być w środku.⁵ Podstawowa definicja mediacji jest związana z historią stosunków międzynarodowych, w których często pojawiały się "niezależne strony trzecie nakłaniające strony do ugody", świadczące dobre usługi (osoba godna zaufania, wybitnej osobistości) lub pośrednictwo (państwo).⁶ Mediacja to dobrowolny i poufny proces dochodzenia do rozwiązania sporu, prowadzony w obecności osoby neutralnej – mediatora.⁷ Mediacja może się odbyć na podstawie umowy stron sporu z mediatorem (mediacja umowna), albo na skutek postanowienia sądu, kierującego sprawę do mediacji (mediacja sądowa). Mediacje różnią się od rozstrzygnięć instytucjonalnych (w tym sądowych) przede wszystkim tym, że ich celem nie jest ustalenie, kto ma rację, ale wypracowanie rozwiązania satysfakcjonującego strony sporu. Mediator nie ma władzy podejmowania decyzji merytorycznych tak jak sędzia. Jego celem jest pomoc zwaśnionym stronom w dobrowolnym osiągnięciu ich własnego, wzajemnie akceptowanego porozumienia

w spornych kwestiach. W mediacji nie ma wygranych i przegranych, gdyż wygrywają obie strony sporu. Jest ona tańsza niż postępowanie sądowe (szacuje się, że nawet sześciokrotnie) oraz znacznie szybsza. Skuteczność mediacji potwierdzają wszystkie statystyki z jej zastosowania, w tym w USA, Unii Europejskiej oraz w wielu innych krajach. Mediacja praktykowana jest w obrębie różnych rodzajów stosunków: w stosunkach międzypaństwowych, w wewnętrznych stosunkach publicznoprawnych, a także w krajowych i międzynarodowych stosunkach prywatnoprawnych, zwłaszcza handlowych. W drodze mediacji można rozwiązywać spory z zakresu prawa rodzinnego, karnego, cywilnego, prawa pracy czy prawa administracyjnego. Rodzaje mediacji to: mediacje konwencjonalne – inicjowane przez strony na podstawie wcześniejszej umowy mediacyjnej lub incydentalnego porozumienia, czyli tzw. kompromisu w trakcie zaistnienia sporu, a także mediacja w trakcie postępowania sądowego, tj. mediacja inicjowana przez sąd.⁸

Mediacja to nowa instytucja w polskim prawie postępowania cywilnego. Mediacja w postępowaniu cywilnym, a w szczególności prawie gospodarczym wprowadzona została na mocy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. O zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1438 z dnia 9 września 2005 roku). Wprowadzenie mediacji do systemu polskiego prawa przebiegało w sposób – pod pewnymi względami – nietypowy. Przyjmuje się, bowiem na ogół, że mediacja wywodzi się ze stosunków należących do domeny prawa cywilnego.⁹ W wielu krajach, dopiero z biegiem czasu – m. in. dzięki skuteczności w zakresie rozwiązywania sporów cywilnych – znajdowała ona zastosowanie w innych dziedzinach. Tymczasem, w Polsce mediacja najwcześniej trafiła do sądów karnych, rodzinnych i administracyjnych, a dopiero od niedawna znalazła swoje miejsce w sporach gospodarczych. Współczesna historia me-

diacji w Polsce liczy nieco ponad dekadę. Jednak warto zauważyć, iż wprowadzenie mediacji w prawie cywilnym ma bardzo duże znaczenie społeczno – gospodarcze. Nowy tryb postępowania umożliwia rozstrzygnięcie sporów bez konieczności prowadzenia sformalizowanego postępowania sądowego.¹⁰ W założeniu ten sposób postępowania powinien też być dla stron mniej kosztowny, a przynajmniej mieścić się w granicach ich możliwości finansowych (wynagrodzenie mediatora określają strony). Tym samym – przynajmniej częściowo – wprowadzenie rozwiązań mediacji powinno wpłynąć na odciążenie sądownictwa powszechnego, (co jest czynnikiem sprzyjającym sprawniejszemu postępowaniu w pozostałych sprawach).¹¹

Podstawy mediacji:

1. dobrowolność

Instytucja mediacji jest tylko możliwa wówczas, gdy obie strony sporu wyrażą na nią zgodę. Oczywiście istotny jest fakt, iż każda ze stron może na każdym etapie odstąpić od udziału w mediacji. Złożenie wniosku o mediację należy uważać za pierwszy gest strony w kierunku osiągnięcia porozumienia z drugą stroną sporu.

2. własność konfliktu stron

Osoba mediatora nie ma uprawnień do arbitralnego rozstrzygnięcia, jedynie pomaga w rozwiązaniu sporu i próbuje znaleźć najlepsze porozumienie z korzyścią dla dwóch stron. W mediacji każda ze stron ma możliwość do samodzielnego podejmowania decyzji, więc zachowuje prawo do pełnej kontroli nad wynikiem postępowania mediacyjnego.

3. poufność

Bardzo ważną kwestią dla mediacji jest kwestia poufności. Otóż całe postępowanie mediacyjne jest poufne, wszystko zostaje między stronami i mediatorem. Uczestnicy postępowania mediacyjnego są zobowiązani do zachowania tajemnicy o przebiegu mediacji. W trak-

cie postępowania mediacyjnego mediator sporządza notatki, które na koniec postępowania musi zniszczyć.

4. nieformalność postępowania

Postępowanie mediacyjne odbywa się poza sądem i jest prowadzone w atmosferze prywatności, co pozwala na zachowanie godności oraz otwartości i szczerości wypowiedzi. Istnieje możliwość, aby strony nie spotkały się a jedynie w razie takiej potrzeby kontaktowały się ze sobą przez mediatora. Mediacja koncentruje się na tym, jakie są interesy stron i co każda ze stron uważa za sprawiedliwe, nie zaś na dokładnej interpretacji treści przepisów prawnych.

5. szybkość postępowania

Plusem w procesie mediacji jest to, iż daje on możliwość stronom szybkiego zakończenia sporu. Ponieważ w mediacji nie chodzi o to, kto ma rację i o utarczki prawne, czy manipulacje i zniszczenie przeciwnika, lecz o szczerą rozmowę i o ugodowe załatwienie sporu. W praktyce dobra mediacja, która jest prowadzona przez profesjonalnego i kompetentnego mediatora może być zakończona w kilka dni, nawet podczas jednego posiedzenia.

6. niskie koszty

Istotną cechą mediacji, jest fakt, iż koszty związane z nią są niższe niż koszty związane z postępowaniem sądowym. Strony mogą same w umowie o mediację z mediatorem ustalić jego wynagrodzenie i koszty mediacji. Natomiast w mediacji, do której skierował strony sąd, koszty mediacji będą wchodzić w skład kosztów procesu i ich zasady określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości. Ważne, że jeżeli ugodę zawarto przed mediatorem w toku sprawy sądowej, sąd zwraca powodowi 3/4 uiszczanego wpisu.

7. satysfakcja dla obu stron konfliktu

Strony stosują się do przyjętych ustaleń, ponieważ same te ustalenia uzgodniły. Wynikiem mediacji jest satysfakcja dla obu stron, która pomaga w dalszych kontaktach między strona-

mi. Jest to szczególnie cenne w takich kontaktach, które są lub powinny być u trzymywane w przyszłości (np. byłych małżonków, sąsiadów, kontrahentów, pracodawcy i pracownika).

8. skuteczność

Skuteczność mediacji szczególnie jest widoczna w historii, przy rozwiązywaniu konfliktów międzynarodowych. Natomiast we współczesnym świecie mediacja ma służyć, jako instrument, który będzie lekarstwem na przeciążony system wymiaru sprawiedliwości, jego formalizmu, wysokich kosztów oraz przewlekłości postępowania.¹²

Wraz z rozwojem gospodarczym wzrosła i nadal wzrasta liczba konfliktów między przedsiębiorcami. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej mediacja może okazać się bardzo przydatna przy rozwiązywaniu konfliktów gospodarczych między stronami z różnych krajów członkowskich. Średnio 1000 dni zajmują w Polsce dochodzenie swoich roszczeń. Niejednokrotnie przedsiębiorca, czekając zbyt długo na wyrok sądowy, musi ogłosić upadłość. Dlatego alternatywą dla sądowego postępowania może być mediacja, tym bardziej, że uzyskała zielone światło w polskim prawie.¹³ Mediacja króluje w Stanach Zjednoczonych, gdzie 90 procent korporacji stosuje ją z powodzeniem. Unia Europejska także dostrzegła jej uroki i wydała 4 rekomendacje krajom członkowskim do jej wprowadzenia i promocji. Także w Polsce mediacja zaczyna się popularyzować, choć wciąż pozostaje ona nowością wśród przedsiębiorców. Mediacja to najlepszy sposób na rozwiązywanie sporów gospodarczych. W stosunkach gospodarczych mediacja ma niezwykle istotne znaczenie, z uwagi na to, że postępowanie sądowe lub arbitrażowe nigdy nie zwróci przedsiębiorcy wszystkich nakładów, które na nie poczyni. Ciągące się z różnych powodów sprawy cywilne i gospodarcze są uciążliwe nie tylko dla stron konfliktu.¹⁴ Mediacja doprowadza do porozumienia akceptowanego przez obie strony, a nie do werdyktu,

w którym jedna ze stron może czuć się poszkodowana. W wielu wypadkach oznacza to zamknięcie długotrwałego sporu, a co najważniejsze, niweluje prawie całkowicie ryzyko powrotu do niego. W sprawach gospodarczych ma to też olbrzymie znaczenie, ponieważ długie rozprawy mogą dla niektórych przedsiębiorców oznaczać ogromne koszty procesu lub wręcz bankructwo. Mediacja prawie zawsze jest szybsza od procesu sądowego, a co bardzo ważne, jest dużo tańsza. Należy pamiętać także, że każda sprawa kierowana do mediacji z sądu I instancji, zakończona porozumieniem i zawarciem ugody, daje możliwość zwrotu 3/4 uiszczonych opłat od pisma wszczynającego postępowanie.¹⁵ Przedsiębiorcy mogą korzystać z instytucji mediacji w zakresie konfliktów wszelkiego rodzaju wynikających z prowadzonej działalności gospodarczej, z kontraktów, umów, ale również w zakresie windykacji i niezapłaconych zobowiązań, np. w przypadku roszczeń o odszkodowania, gdzie dłużnik może wykazać przyczynienie się do szkody poszkodowanego oraz we wszelkich sytuacjach, gdy ugoda stanowiąc będzie dla obu stron sporu szybkie i satysfakcjonujące rozwiązanie (dłużnik zapłaci mniej niż faktycznie powinien a wierzyciel za to odzyska szybciej należności) wierzyciel powinien rozważyć czy nie zastosować próby mediacji zamiast wniesienia do sądu powództwa. Ponadto przedsiębiorcy mogą stosować mediacje również w sporach z zakresu prawa podatkowe czy celnego. Wszczęcie postępowania mediacyjnego przerwie ponadto bieg przedawnienia, dlatego strona wszczynająca mediację nie ryzykuje, że jeśli mediacja zakończy się niepowodzeniem to nie odzyska należności na drodze sądowej, jeśli w tym czasie upłynie termin przedawnienia roszczenia. Ponadto warto zwrócić uwagę na niewątpliwą zaletę tej metody, jako tańszej formy uzyskania skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia roszczenia. W trakcie postępowania mediacyjnego – tak samo jak w sądzie – przedaw-

nienie nie będzie biegło. Potem, nawet, jeśli mediacja się nie powiedzie, termin przedawnienia trzeba będzie liczyć na nowo. W przypadku wniesienia powództwa wierzyciel musi zapłacić tzw. wpis (od marca 2006r. – opłatę), co do zasady tym wyższą, im większa wartość sprawy. Jeśli wierzyciel tego nie uczyni, albo sąd nie zwolni go z obowiązku ponoszenia opłat sądowych, pozew zostanie zwrócony. W takiej sytuacji całe zdarzenie (wniesienie powództwa, które miało przerwać bieg przedawnienia) jest uważane za niebyłe, tak, jakby pozew nie został nigdy złożony. Wierzyciel, zatem, w razie zwrotu pozwu na skutek nie uiszczenia opłaty sądowej, nie uzyska skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia. Samo zaś skierowanie sprawy do mediacji, niezależnie od tego, czy przyniesie ona pozytywny efekt przerywa bieg przedawnienia. Często ponadto będzie to rozwiązanie tańsze. Mediację prowadzi się zasadniczo przed wszczęciem postępowania, a za zgodą stron także już w toku sprawy sądowej.¹⁶

Mediacja jest także formą zapobiegania przyszłym konfliktom gospodarczym. Można się przed nimi zabezpieczyć jeszcze na etapie zawierania kontraktu. Wystarczy dołączyć do umowy KLAUZULĘ MEDIACYJNĄ, w której strony zobowiązują się, że w przypadku zaistnienia sporu skorzystają z mediacji zanim skierują się do sądu.

Przykładowa treść klauzuli mediacyjnej:

"W przypadku zaistnienia sporu o charakterze gospodarczym między XXX a YYY, zobowiązujemy się do zastosowania w tym przypadku mediacji, jako alternatywnej metody rozwiązywania sporów gospodarczych, przed lub zamiast wniesienia sprawy do sądu. Jeżeli mediacja nie przyniesie satysfakcjonującego rozwiązania sporu, strony mogą wnieść sprawę do sądu".¹⁷

Zgodnie z art. 1831 § 2 kodeksu postępowania cywilnego podstawą prawną do prowadzenia mediacji jest:

- umowy o mediację,
- postanowienia sądu kierującego strony do mediacji,
- wniosku jednej ze stron o mediację i wyrażenia przez drugą stronę zgody na mediację.

Zgodnie z art. 183¹ § 2, 3, 4 k.p.c. reguluje umowę o mediację.¹⁸ Ten sposób skierowania sprawy do mediacji jest zasadą. Wynika to z faktu, że Konstytucja gwarantuje każdej osobie prawo do sądu, mediacja jest, zatem dobrowolna. Umowa może być zawarta w dowolny sposób, ustawodawca nie zastrzegł tu żadnych wymogów formalnych. Umowa o mediację może mieć charakter wyraźny, kiedy strony zawrą ją przez złożenie zgodnych oświadczeń woli bądź też w charakter dorozumiały się, kiedy jedna ze stron złoży wniosek o przeprowadzenie mediacji zaś druga strona wyrazi na to zgodę. W umowie o mediację strony określają w szczególności przedmiot mediacji, osobę mediatora albo sposób wyboru mediatora. Należy podkreślić jednak, że zawarcie umowy o mediację nie stanowi jednak nigdy przeszkody do rozpoznania sprawy przez sąd w postępowaniu cywilnym.

Jednak, jeżeli strony przed wszczęciem postępowania sądowego zawarły umowę o mediację, a pozwany zgłosi taki zarzut przed wdnaniem się w spór, co do istoty sprawy, to sąd zobowiązany jest skierować strony do mediacji. Nie oznacza to, że sprawa ostatecznie nie może zostać i w takim wypadku rozpoznana przez sąd. Wszystko zależy od tego czy wynik mediacji będzie pozytywny. Jeśli strony nie zawrą przed mediatorem ugody, to i tak wierzyciel może wytoczyć powództwo przed sądem powszechnym.

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego a szczególnie art. 1838 k.p.c. pozwalają również sądowi, już po wniesieniu pozwu przez powoda, jeżeli sąd stwierdzi, że sprawa nadaje się do ugodowego załatwienia do skierowania sprawy do mediacji. Sąd ma na to czas z wła-

snej inicjatywy aż do zamknięcia pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę. Po zamknięciu tego posiedzenia sąd może skierować strony do mediacji tylko na zgodny wniosek stron.¹⁹

Ponadto sąd może skierować strony do mediacji tylko raz w toku postępowania, może nawet tego dokonać wydając postanowienie na posiedzeniu niejawnym, które doręczy stronom. Jednak w każdym wypadku potrzebna jest zgoda stron. Mediacji nie prowadzi się, bowiem, jeżeli strona w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia jej postanowienia o skierowaniu do mediacji nie wyraziła zgody na mediację.

Sąd nie może jednak skierować z własnej inicjatywy sprawy do mediacji w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, upominawczym i uproszczonym. Kierując strony do mediacji sąd wyznacza mediatora, jednakże strony mogą wybrać innego mediatora. Na zgodny wniosek stron sąd może upoważnić mediatora do zapoznania się z aktami sprawy.

Jeśli to sąd kieruje strony do mediacji, zobowiązany jest wyznaczyć czas jej trwania na okres do miesiąca, chyba, że strony zgodnie wniosły o wyznaczenie dłuższego terminu na przeprowadzenie mediacji. Jeśli strony zaczęły prowadzić mediację to mogą zgodnie złożyć wniosek o przedłużenie terminu na jej przeprowadzenie. Jeśli w wyznaczonym czasie strony nie zawrą przed mediatorem ugody, albo którakolwiek ze stron oświadczy, że nie wyraża zgody na mediację to zostanie ponownie wyznaczona rozprawa.

Mediacja gospodarcza w Polsce jeszcze raczkuje i potrzeba jeszcze czasu, aby polscy przedsiębiorcy zaufali tej formie rozwiązywania sporów. Podsumowując: mediacja jawi się, jako metoda dochodzenia swoich roszczeń i rozwiązywania sporów, jako szybsza, tańsza, przez co efektywniejsza oraz pozwalająca zachować dobre relacje biznesowe między stronami. Być

może uzyskać w najbliższym czasie zainteresowanie przedsiębiorców.

Instytucja mediacji na wniosek jednej ze stron została uregulowana w art. 183⁶ k.p.c. Mediacja może być również wszczęta na wniosek jednej ze stron, o ile druga strona wyrazi zgodę na mediację. Wszczęcie mediacji przez stronę w tym trybie następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji, z dołączonym dowodem doręczenia jego odpisu drugiej stronie.

Ważny jest fakt, iż do mediacji w tym trybie nie dojdzie, jeśli w terminie 7 dni od dnia doręczenia wniosku o przeprowadzenie mediacji przeprowadzenia mediacji odmówi:

- stały mediator (z listy dostępnej u Prezesa Sądu Okręgowego),
- mediator wyznaczony w umowie stron,
- a w przypadku, gdy wniosek nie został skierowany do stałego mediatora ani strony nie zawarły wcześniej umowy o mediację – osoba nie, do której strona wnioskująca zwróciła się o mediację.

Istotne jest wyjaśnienie, że jeśli strony nie zawarły wcześniej umowy o mediację do wszczęcia postępowania mediacyjnego w tym trybie nie dojdzie, jeśli druga strona nie wyrazi zgody na mediację, a jeśli strony zawarły umowę o mediację, ale nie wyznaczyły mediatora – także, jeśli druga strona w terminie 7 dni od doręczenia jej wniosku nie wyrazi zgody na osobę mediatora.

Wniosek o przeprowadzenie mediacji musi zawierać oznaczenie stron, dokładnie określone żądanie, przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie, podpis strony oraz wymienienie załączników. Jeżeli strony zawarły umowę o mediację na piśmie, do wniosku dołączony powinien być także odpis tej umowy.

Zgodnie z art. 183⁴ k. p. c. mediacja ma charakter postępowania niejawnego, gwarantuje, więc poufność. Mediację prowadzi wyznaczony przez strony, albo wyznaczony przez sąd i zaakceptowany przez strony mediator. Mediator

jest zobowiązany zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba, że strony zwolnią go z tego obowiązku. Ponadto mediator nie może być świadkiem, co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba, że strony zwolnią go z obowiązku zachowania tajemnicy mediacji. To rozwiązanie gwarantuje, że jeśli o jakimś fakcie korzystnym dla jednej ze stron mediator dowiedział się w trakcie mediacji, w której strony nie osiągnęły porozumienia, to, jeśli sprawa trafi ostatecznie do sądu, zeznania mediatora nie mogą być wykorzystane przez stronę, która również w toku mediacji dowiedziała się o tym fakcie.²⁰

Zgodnie z art. Art. 183². § 1 k.p.c.²¹ mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. Na podstawie Art. 183². § 2 k.p.c. mediatorem nie może być sędzia, chyba, że jest w stanie spoczynku. Mediator może być tzw. stałym mediatorem, których listę mogą prowadzić organizacje społeczne i zawodowe. Organizacje te mogą też tworzyć ośrodki mediacyjne.

Taką organizacją jest Polskiego Stowarzyszenia Mediacji Gospodarczej, która posiada listę profesjonalnych mediatorów w sprawach gospodarczych. Informacja o listach stałych mediatorów oraz o ośrodkach mediacyjnych przekazywana jest prezesowi sądu okręgowego.

Mediatorem powinna być osoba, która posiada odpowiednią wiedzę z zakresu prawa, nie zawsze będzie to jednak prawnik. Ważne jest, aby osoba ta posiadała umiejętność prowadzenia negocjacji i nakłaniania stron do ugody. Założeniem jest, że mediator ma być neutralną osobą trzecią, która pomaga stronom negocjować rozwiązanie konfliktu i zawrzeć porozumienie korzystne dla obu stron. Mediator nie ma rozstrzygać sporu za strony, nie podejmować decyzji za strony, ani zachowywać się jak sędzia, ma jedynie kierować procesem mediacji pomiędzy stronami. Ponadto mediator musi

przestrzegać Europejskiego Kodeksu Postępowania mediatora – ten kodeks postępowania ustanawia pewną liczbę reguł, które mediatorzy, kierując się dobrze rozumianym poczuciem odpowiedzialności, mogą dobrowolnie przestrzegać. Reguły te są tak skonstruowane, aby były odpowiednie dla wszystkich rodzajów mediacji.

Stały mediator może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów, o których jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, a jeżeli strony do mediacji skierował sąd – również sąd. Mediator powinien zachować bezstronność przy prowadzeniu postępowania.

Mediacja może być prowadzona na posiedzeniu mediacyjnym, albo w taki sposób, że mediator wzajemnie przekazuje wzajemnie stronom stanowiska strony przeciwnej. Mediator sporządza z mediacji protokół, w którym zamieszcza wynik mediacji i doręcza go obu stronom. Jeśli strony zawarły przed mediatorem ugodę, podpisują ją obie strony.

Jeśli strony zawarły przed mediatorem ugodę, mediator zobowiązany jest złożyć protokół w sądzie, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy, a gdy to sąd skierował strony do mediacji – w sądzie rozpoznającym sprawę.

Warto zwrócić uwagę, że w przypadku mediacji, która odbywa się na polecenie sądu jej koszty wliczają się do kosztów postępowania. Jeśli więc mediacja się nie powiedzie i mimo wszystko sprawa trafi do sądu, koszty te wierzyciel będzie mógł ściągnąć z dłużnika za pośrednictwem komornika. To istotna różnica w porównaniu z mediacją umowną. Mediator pracuje za wynagrodzeniem, chyba, że wyraził zgodę na prowadzenie mediacji bez wynagrodzenia. Ma również prawo do zwrotu wydatków związanych z przeprowadzeniem mediacji. Wynagrodzenie i zwrot wydatków mediatora pokrywają strony.²²

Regulacja dotycząca kosztów postępowania mediacyjnego ma generalnie zachęcać strony

do rozwiązywania sporów tą metodą. Nowe przepisy wprowadziły m. in. finansową zachętę do rozstrzygnięcia sporu na drodze mediacji, jeżeli strony toczą już spór w sądzie powszechnym. Jeżeli bowiem strony zawarły ugodę przed mediatorem w toku sprawy sądowej, to sąd zwróci powodowi część opłaty sądowej, którą był zobowiązany uiścić powód, aby sąd zajął się sprawą.

Koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd stron do mediacji znosi się wzajemnie między stronami, chyba, że strony postanowią inaczej (art. 981⁴ § 1 k.p.c.).²³

Jeżeli postępowanie zostanie wszczęte w ciągu trzech miesięcy od dnia zakończenia mediacji, która nie zakończyła się ugodą albo zawarta uгода nie została zatwierdzona przez sąd, do niezbędnych kosztów procesualiczają się także koszty mediacji w wysokości nieprzekraczającej 1/4 opłaty sądowej (art. 981 § 2 k.p.c.).

Wśród zalet mediacji w zależności od przyjętych kryteriów wymienić można:

- strony mogą przedstawić okoliczności sporu z własnej perspektywy, wyrazić swoje odczucia.
- podczas mediacji strony do końca zachowują prawo decydowania o jej wyniku.
- mediacja umożliwia poczucie osobistego wpływu na bieg zdarzeń i zapadające decyzje.
- strony mają szansę na dobrowolne, szybkie i tanie porozumienie, zgodne z ich potrzebami i interesami.
- mediacja zamienia walkę między uczestnikami sporu na działania mające na celu rozwiązanie wspólnego problemu.
- po zatwierdzeniu przez Sąd ugodą zawartą przed mediatorem ma moc prawną ugodę sądowej.
- posiedzenia mediacyjne są nieformalne. Strony czują się na nich swobodniej niż na rozprawie sądowej i mogą się otwarcie wypowiadać.

- jeżeli w postępowaniu mediacyjnym zostanie zawarta ugoda, sąd zwraca 3/4 uiszczzonego wpisu.
- fakty ujawnione podczas postępowania mediacyjnego mediator i strony zachowują w tajemnicy. Mediator nie może być świadkiem, co do okoliczności, o których dowiedział się podczas mediacji.
- mediacja stwarza realną szansę na naprawę i ewentualne utrzymanie w perspektywie dobrych wzajemnych relacji pomiędzy uczestnikami sporu.
- strony mają szansę na zrozumienie wyrażonej krzywdy, przeproszenie,
- stosunkowo niskie koszty, bardzo krótki czas do kilku tygodni,
- brak konieczności postępowania dowodowego,
- możliwość intensywnej komunikacji stron sporu,
- wysoki poziom satysfakcji stron, a także przy zakończeniu mediacji ugoda – sukces obu stron.

Wady mediacji to:

- ryzyko nadużycia przewagi przez silniejszą stronę. Ryzyko to skutecznie niweluje aktywna rola sądu zatwierdzającego ugodę mediacyjną pod kątem legalności i zasad uczciwego obrotu,
- ryzyko prywatyzacji wymiaru sprawiedliwości i rozszerzenia strefy prywatnego rozwiązywania sporów poza sądem państwowym. Zarzut ten wydaje się być nie trafny, gdyż mediacja świadczy o humanizacji stosunków międzyludzkich przesuwających akcenty kultury konfrontacji i konfliktu na kulturę dialogu i porozumienia,
- ryzyko wzrostu kosztów, w przypadku, gdy mediacja nie przyniesie rezultatu – strony i tak muszą zwrócić się do sądu. W odniesieniu do mediacji pozasądowej szansa szybkiego i ostatecznego uregulowania sporu w toku kilku sesji mediacyj-

nych w sensie merytorycznym, a także w sensie kosztów ma ogromną przewagę nad tradycyjnym postępowaniem przed sądem powszechnym. Odnosi się to jednakże do sytuacji, gdzie stosunki stron i rodzaj sporu pozwalają na przeprowadzenie skutecznej mediacji, tj. mediacji zakończonej ugodą.²⁴

Mediacja gospodarcza w Polsce jeszcze racjuje i potrzeba jeszcze czasu, aby polscy przedsiębiorcy zaufali tej formie rozwiązywania sporów. Podsumowując: mediacja jawi się, jako metoda dochodzenia swoich roszczeń i rozwiązywania sporów, jako szybsza, tańsza, przez co efektywniejsza oraz pozwalająca zachować dobre relacje biznesowe między stronami. Być może uzyska w najbliższym czasie zainteresowanie przedsiębiorców.²⁵

"Coraz więcej sytuacji wymaga negocjacji, spory są coraz powszechniejsze.

Każdy chce uczestniczyć w decyzjach, które go dotyczą.

Coraz mniej ludzi akceptuje decyzje dyktowane przez innych."

Roger Fisher, William Ury

Przy sporach wynikających z międzynarodowych kontraktów handlowych, strony mogą uniknąć klasycznego postępowania na drodze sądowej, wybierając alternatywny mechanizm rozwiązywania przyszłych sporów. Dwoma najczęściej stosowanymi sposobami są arbitraż i mediacja. Decydując się na wybór jednej z tych metod, strony muszą uwzględnić właściwości każdej z nich i zdecydować, które rozwiązanie najbardziej pasuje do ich przyszłego stosunku umownego.

Mediacja jest zazwyczaj prowadzona przed osobą postronną wyznaczoną przez strony. Zadaniem mediatora jest ułatwienie negocjacji pomiędzy stronami. Mediator nie dostarcza rozwiązania sprawy, to strony sporu negocjują między sobą rozwiązanie. Arbitraż przewiduje

najczęściej udział trzech arbitrów. Każda ze stron wybiera swojego arbitra, zaś trzeci arbitra jest wybierany bezpośrednio przez strony lub przez arbitrów wyznaczonych przez strony. Arbitrzy decydują o meritum sprawy i winni uzasadnić prawnie wydane przez nich orzeczenie.²⁶

W przypadku mediacji nie obowiązują żadne określone procedury, co pozwala na sprawny przebieg negocjacji. W przypadku arbitrażu procedury stanowią istotny element postępowania. Regulamin arbitrażu różni się w zależności od instytucji, za pośrednictwem, której strony sporu decydują się przeprowadzić arbitraż. Próbując doprowadzić strony do porozumienia, mediator nie jest zobowiązany do przestrzegania przepisów prawnych. Strony mediacji mają szansę wyrazić swoje poglądy i wspólnie z mediatorem wypracować rozwiązanie. Arbitrzy decydują o meritum sprawy na podstawie właściwego prawa, zaś poddanie sporu pod arbitraż przez strony następuje według jasno określonych zasad (ciężar dowodu, reguły dowodowe itd.).

Zarówno mediacja, jak i arbitraż pozwalają na stosunkowo szybkie rozwiązanie sporu, chociaż to mediacja uznawana jest za metodę pozwalającą na szybsze rozstrzygnięcie sporu.

Rozwiązanie wypracowane przez strony podczas mediacji nie jest wiążące dla stron, chyba, że strony zdecydują się na jego potwierdzenie w formie ugody sądowej. W przypadku niepowodzenia mediacji, strony mogą poddać spór pod rozstrzygnięcie sądu arbitrażowego lub sądu polubownego. Jeśli chodzi zaś o orzeczenie sądu arbitrażowego, to jest ono wiążące strony i co do zasady nie podlega zaskarżeniu.

Obie procedury są poufne, informacje dotyczące postępowania oraz jego rozwiązania mogą zostać ujawnione jedynie stronom.

Koszty mediacji są zazwyczaj niższe niż koszty arbitrażu. W postępowaniu występuje tylko jeden mediator i nie ma stałych opłat, jak w przypadku arbitrażu. Zarówno w przypadku

mediacji, jak i arbitrażu koszty najczęściej są dzielone równo między strony.²⁷

Istotne różnice pomiędzy arbitrażem a mediacją:

- podczas mediacji neutralny mediator stara się rozstrzygnąć spór.
- strony zawsze mogą spróbować mediacji, pomimo, że nie zostało to nigdzie zapisane.
- wyrok mediatora nie ma siły wykonawczej, na poziomie międzynarodowym. Strona zwycięska procedury arbitrażowej może natomiast zwrócić się do sądu o wykonanie wyroku.
- mediator stara się sprawiedliwie rozstrzygnąć spór. W procedurze arbitrażowej wyrok oparty jest na prawie.
- sukces mediacji bazuje na dobrej woli stron.
- często kontrakty przewidują rozstrzygnięcie sporów w dwóch etapach: mediacja, arbitraż.²⁸

Podsumowując:

W odpowiedzi na pytanie, dlaczego kierują sprawą do postępowania mediacyjnego?

Dlatego że, mediacja pozwala ludziom decydować o swoim życiu i dokonywać wyborów akceptowalnych dla obu stron. W tej alternatywnej metodzie rozwiązywania sporów chodzi o to, aby przede wszystkim pokazać, że strony są w stanie same decydować o swoim życiu. Mediacja daje im wybór – sami decydują o sobie i rozwiązują swoje sprawy. W przeciwnym razie spór rozstrzyga sąd – ale wtedy strony muszą wykonywać polecenia osoby trzeciej. Ponadto, mediacja wygrywa nad procesem sądowym także w tym, że przebiega szybciej. W ciągu miesiąca do półtora można wynegocjować wszystkie sporne kwestie. Mediacja jest bardzo dobrą metodą rozwiązywania konfliktów, ale nie może być panaceum na wszystkie

spory. Doświadczeni mediatorzy twierdzą, że są sprawy, których mediowania nie podjęliby się, są to sprawy o tak dużej szkodliwości społecznej, że nieetycznym byłoby zabierać się do mediacji, nawet gdyby proponowano (np. sprawy o gwałty, sprawy o znęcanie się nad rodziną). Jednak trzeba przyznać, że korzyści płynące z tej metody są niewątpliwe. Warto pamiętać, że mediacja jest poufna, wszystko pozostaje między stronami, mediator zachowuje tajemnicę, nie zdradzając przebiegu procesu. Zaletą jest również to, że przebiega ona w atmosferze prywatności, co pozwala na otwartość i ochronę reputacji. Ponadto, co ważne w procesie mediacji strony zachowują kontrolę i władzę nad samym procesem, jak i nad treścią ugody; żadna decyzja nie zostaje podjęta bez zgody stron. Kolejną istotną kwestią jest fakt, że mediacja skupia się na zaspokojeniu interesów każdej ze stron i zazwyczaj prowadzi do sytuacji obopólnej wygranej. A zatem koncentruje się na tym, co każda ze stron uważa za sprawiedliwe, nie zaś na ścisłych przepisach,

precedensach i regułach prawa. Proces ten daje stosunkowo szybki i ostateczny wynik, a strony w wysokim stopniu stosują się do powziętych ustaleń, z uwagi na to, że same te uzgodnienia ustaliły. Podsumowując, mediacja może pomóc w utrzymaniu lub wznowieniu kontaktów, które będą lub powinny trwać w przyszłości, jak np. w sytuacji rozwiedzionych rodziców z dziećmi, fuzji przedsiębiorstw, kontaktów między lokatorem a właścicielem mieszkania. W przypadku tego rodzaju kontaktów przebieg rozpraw sądowych może skutecznie zrazić do siebie strony, co jest rzadkie w procesie mediacyjnym. A co istotne mediacja pozwala każdej ze stron zachować godność i podjąć postanowienie obopólnie możliwe do zaakceptowania. Warto dodać, że metoda mediacji charakteryzuje się niskim stopniem ryzyka, gdyż każda ze stron, w każdej chwili może odstąpić od udziału w procesie. I najważniejsze, mediacja jest sprawiedliwa, bywa też znacznie tańsza od postępowania sądowego.

- 1 E. Gmurzyńska, *Mediacja w spawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym. Zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007.
- 2 R. Świeżak, M. Tański, *Alternatywne metody rozwiązywania sporów. Przegląd zagadnień*, Warszawa 2003, s. 3.
- 3 E. Smoktunowicz (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa*, Białystok-Warszawa 2000, s. 440.
- 4 S. Pieckowski, *Mediacja w sprawach cywilnych*, Warszawa 2006, s. 11 i 12.
- 5 Zob. strona: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Mediacja>.
- 6 Model mediacji został zrekonstruowany w szczególności na podstawie rozwiązań przyjętych w Stanach Zjednoczonych oraz w dokumentach UE, w szczególności: dokument z 22.10.2004r., *Propozycja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady dotycząca pewnych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych*, SEC (2004) 1314. wcześniej na gruncie międzynarodowym: *UNCITRAL Conciliation Rules*, rezolucja ZO ONZ z 4.12.1980r.; VII Kongres Arbitrażowy ICCA w Hamburgu, 7-11. 06.1982r.: *New trends in the development of International Commercial Arbitration and the Role of arbiter and other institutions*; 1999r. – Uchwała Rady Europy zobowiązująca kraje członkowskie do poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości i wprowadzenia pozasądowych metod rozwiązywania sporów; Rec. (2002) 10 Komitetu Ministerstw dla krajów członkowskich dot. Mediacji w sprawach cywilnych; 2002r. Zielona Księga Komisji Europejskiej w sprawie ADR w sprawach cywilnych i handlowych – *Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law*, Commission of European Communities, Brussels 19.04.2002, COM (2002) 196 final.
- 7 W. Góralczyk, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa 1999, s. 387; M. N. Shaw, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 2000, s. 543, 545.
- 8 A. Zienkiewicz, *Studium mediacji. Od teorii ku praktyce*, Warszawa 2007.

- 9 Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 172, poz. 1438) z dnia 9 września 2005r Omówienie podstawy normatywnej mediacji np. J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapiere, T. Misuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2005, s. 338-342. Instytucjonalizacji mediacji, w ramach procedury cywilnej jest związana zarówno z realizacją polityki Unii Europejskiej, jak i z wewnętrzną tendencją prawa polskiego do rozwijania form alternatywnego rozwiązywania sporów.
- 10 A. Zienkiewicz., *Mediator w sprawach cywilnych*, "Rejent" 2005/5.
- 11 J. Jurkowski, *Spokój mediacji*, "Kurier Lubelski" z 20.01.2004 r.
- 12 Zob. strona: <http://www.mediacje-ksm.pl/127/>.
- 13 A. Rękas A., *Mediacja w Polsce na tle doświadczeń państw Unii Europejskiej* w: "Mediator. Kwartalnik" 2003/2, s. 9-24.
- 14 E. Gmurzyńska, *Mediacja w spawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym. Zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007.
- 15 M. Bobrowicz, *Mediacje gospodarcze – jak mediuwać i przekonywać*, Warszawa 2004, s. 14.
- 16 M. Bobrowicz, *Mediacje gospodarcze – jak mediuwać i przekonywać*, Warszawa 2007.
- 17 Zob. strona: http://www.polubowny.org/mediacja_klauzule.html#h2.
- 18 Ustawa z 28.07.2005 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172 z 2005 r., poz. 1048).
- 19 Ustawa z 28.07.2005 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172 z 2005 r., poz. 1048).
- 20 R. Cebula, *Mediacje w polskim prawie cywilnym*, "Mediator" 2005/3.
- 21 Ustawa z 28.07.2005 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172 z 2005 r., poz. 1048).
- 22 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30.11.2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz. U. Nr 239 z 2005 r., poz. 2018).
- 23 Ustawa z 28.07.2005 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172 z 2005 r., poz. 1048).
- 24 M. Petry-Węclawowicz, *Mediacja – metoda rozwiązywania sporów poza sądem*, "Nieruchomości" 2007/4.
- 25 M. Zydlewicz, *Mediacja w świadomości językowej Polaków*, "Mediator" 2002/20, s. 37-39.
- 26 R. Morek, *Mediacje i arbitraż...*, s. 31, 34-39, 47-52.
- 27 A. Kalisz, *Alternatywne rozwiązywanie sporów – recepcja rozwiązań, czy globalizacja koncepcji?*, *Filozofia prawa wobec globalizmu*, (red.) J. Stelmach, Kraków 2003, s. 177.
- 28 Por. R. Morek, *Mediacja i arbitraż (art. 183¹- 183¹⁵, 1154 – 1217KPC)*. *Komentarz*, Warszawa 2006, s. 31.

Dlaczego kieruję sprawy do postępowania mediacyjnego?

1. Uwagi ogólne

Tytułowe zagadnienie skomponowano w formie zdania pytającego, oczekując z natury rzeczy od autorów jednoznacznej i zarazem uzasadnionej odpowiedzi. Otóż, wbrew pozorom, ta konkretna odpowiedź na zadane pytanie jest możliwa. Podmioty kierujące sprawy do mediacji widzą w niej – i słusznie – rozwiązanie problemów, które w większości przypadków są wyimaginowane, zaś niezłomność postępowania, wielokrotnie niesłusznie, prowadzi do potęgowania konfliktu, nawet wówczas, gdy konflikt ten jest *de facto* banalny i możliwy do zażegnania bez pomocy osób trzecich. Jednakże wyjątkowo złożona i skomplikowana natura ludzka poza nastawieniem konsumpcyjnym nie znosi kompromisów. W związku z tym ustąpienie wielokrotnie graniczy z cudem wszak uznawane jest niesłusznie jako przegrana. Warto tu przytoczyć zasadę, która nie zna wyjątków, że "pokorny dwie matki ssie".

Organy procesowe kierują sprawy do mediacji wówczas, jeżeli uznają, że powstały konflikt nie jest wart angażowania wielokrotnie skomplikowanych procedur sądowych i administracyjnych. Wynika z faktu ich doświadczenia życiowego uznanie, że tego rodzaju zabiegi – oczywiście nie w każdej sprawie – są należnie

najmniej dolegliwe i równocześnie mogące zadowolić obie strony konfliktu. W takiej sytuacji skorzystanie z tej formy rozwiązania sporu, leżące w dyspozycji stron konfliktu, zależy wyłącznie od poziomu intelektualnego przygotowanego, zgodnie z warunkami dobrej woli, do wyjaśnienia roszczeń i pretensji w tej własnie formie.

Nie ma najmniejszych wątpliwości, że po mediację sięgamy na takich samych zasadach jak, w warunkach wątpliwości, czy koncepcji oczekiwania spodziewanych rezultatów, sięgamy po poradę lekarzy, specjalistów w różnych dziedzinach, psychologów i korzystamy z ich rad. Taką rolę spełnia mediator, a zatem powinien, przy założeniu, że jest odpowiednio wykwalifikowanym specjalistą, być szczególnie zaangażowanym w doprowadzeniu do maksymalnego załagodzenia konfliktu. Zresztą w tej dziedzinie nie chodzi tylko o kwalifikacje, a więc założenia formalne, umożliwiające działalność, lecz przede wszystkim predyspozycje, powołanie (właściwy człowiek na właściwym miejscu), a oczekiwany efekt jest murowany. Dlatego też mediacja powinna być docelowo uznana za instytucję najbardziej popularną w kraju, nawet na równi z Konstytucją, czy bezpieczeństwem ruchu drogowego.

Mediacja jest instytucją znaczącą¹. W razie sporu podmiot trzeci podejmuje działania dla wyjaśnienia stanowisk, przedstawienia racji w sytuacjach konfliktowych i doprowadzenia do porozumienia w postaci uznania racji (rzadziej) lub zastosowania kompromisów (częściej). Jego zaletą jest to, że stanowi bardzo cenny w obecnej rzeczywistości wyraz nowego podejścia w stosunku urząd – strona, gdzie w postępowaniu mediacyjnym podmioty te są równorzędnymi partnerami. Zanikł więc już układ, że władza decyduje o sprawie podmiotu, bowiem decyzja już została wydana. Podmiot (strona) jest równorzędnym uczestnikiem procesu swoistych negocjacji decyzji administracyjnej.

Mediacja jest nowatorską instytucją włączającą strony do procesu wydania decyzji, prowadząc w rezultacie do ograniczenia liczby procesów. Równocześnie, w ogólnym sensie zmniejsza sumę napięć społecznych, gdyż tworzy trzecią drogę między akceptacją niechcianej decyzji administracyjnej, a tzw. "ciągnięciem" po sądach. Ponadto przedstawiciele administracji uczą się nowego sposobu myślenia, a tym samym zmiany stosunku do strony.

Konflikty, które występują powszechnie, podkreślając odrębności, różnice i niezgodności, doprowadzają czasem do dramatycznych wydarzeń w stosunkach międzyludzkich. Rosnąca frustracja, niekontrolowane akty agresji i nieumiejętność panowania nad emocjami w wielu przypadkach prowadzą do narastania konfliktów, które przy braku jakiegokolwiek próby rozwiązania, często znajdują swój finał w sądzie. Powszechnym bowiem stylem postępowania w sprawach spornych jest przekazanie ich do rozstrzygnięcia sądowi, który wydaje wyrok, lecz tym samym nie skłania stron do podejmowania odpowiedzialności za kształt ostatecznego rozwiązania. Alternatywnym sposobem podejścia do konfliktu jest mediacja określana jako "negocjacja we troje", czyli negocjowanie przez osoby będące w konflikcie przy pomocy media-

torów, których zadaniem jest ułatwienie procesu przy równoczesnym braku narzucania rozwiązania. Tak więc mediacje mogą być z powodzeniem stosowane w konflikcie partnerskim, w sytuacji sporu sąsiedzkiego, szkolnego, fuzji przedsiębiorstw, konfliktu między partnerami w biznesie, między inwestorami i wykonawcami w trakcie realizacji inwestycji. Mediacja przynosi pozytywne efekty jedynie wówczas, kiedy stronom zależy na szybkim i efektywnym zakończeniu sporu przy – ma się rozumieć – minimalizacji kosztów, rozgłosu, zakłóceń w życiu zawodowym i prywatnym. Ustawodawca, przy znaczącym udziale prawników, dostrzegł niewątpliwie korzyści płynące z takiej formy rozwiązywania sporów, czego dowodem jest wprowadzenie instytucji mediacji do uregulowań kodeksowych oraz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Polska, jako państwo członkowskie Unii Europejskiej, jest zobowiązana do posiadania w swoim systemie karnym instytucji mediacji. Taki obowiązek nakłada decyzja ramowa Rady Unii Europejskiej (2001/220/WSiSW) z dnia 15 marca 2001r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym².

2. Czym jest mediacja?

Mediacja jest próbą doprowadzenia do ugodowego załatwienia sprawy, satysfakcjonującego obie strony konfliktu, w drodze negocjacji prowadzonych przy udziale trzeciej osoby, czyli mediatora, który czuwa nad przebiegiem negocjacji, łagodzi powstające napięcia i pomaga w wypracowaniu porozumienia. Mediator ułatwia stronom dojście do porozumienia przez stworzenie bezpiecznej i poufnej atmosfery, jest neutralny – nie narzuca swojego punktu widzenia i swoich rozwiązań, jest bezstronny – dba o równowagę (równorzędność) stron w trakcie całego procesu.

Zgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego Sąd, a w postępowaniu przygotowaw-

czym prokurator, może z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego (podejrzanego), skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego między pokrzywdzonym i oskarżonym (podejrzany). Warto podkreślić, że uprawnienia takie, w toku postępowania przygotowawczego przysługują również Policji. Instytucja albo osoba godna zaufania sporządza, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników. Prokurator po zapoznaniu się ze sprawozdaniem podejmuje decyzję co do sposobu zakończenia postępowania karnego na etapie postępowania przygotowawczego.

Z informacji jakie posiadamy, w większości krajów na świecie mediacja jest uznana i powszechną metodą rozwiązywania sporów między ludźmi. W USA podobno tylko 5% spraw zgłoszonych do sądu trafia na wokandę, reszta rozwiązywana jest polubownie. Porozumienie osiągnięte przez rozwiązanie konfliktu, a nie rozstrzygnięcie – zgodnie z wolą np. arbitra, czy sędziego, jest akceptowane i uznawane przez strony. Trudno nie zgodzić się i nie respektować decyzji, w której podejmowaniu brało się czynny udział. O wiele łatwiej przychodzi brak akceptacji decyzji sędziego i w konsekwencji odwołanie się od niej. Nie ma zatem wątpliwości, że mediacja, która jest prowadzona poza sądem, daje możliwość rozmowy o problemach i konfliktach w neutralnej, a nawet przyjaznej atmosferze, sprzyjającej swobodnym wypowiedziom stron oraz rozładowaniu emocji. Mediacja – jak to określa ekspert Rady Europy ds. mediacji i sprawiedliwości naprawczej Martin Wright – to proces ludzki, niesądowy, który unowocześnia proces karny i budzi szacunek dla sprawiedliwości. Mediacja jest pomocna we wszelkich problemach i sporach między ludźmi. Prowadzona jest zarówno w sprawach sądowych, jak i prywatnych – zgłoszona przez strony, które nie radzą sobie już z problemami i konfliktami. Między innymi

w sporach rodzinnych, pracowniczych, rówieśniczych, sąsiedzkich, gospodarczych, szkolnych, oświatowych. Mediacja sądowa jest prowadzona w sprawach karnych i z nieletnimi sprawcami czynów karalnych. Instytucja mediacji ofiara – sprawca, jako forma sprawiedliwości naprawczej, powstała z potrzeby zadośćuczynienia pokrzywdzonemu za wyrządzoną szkodę i doznaną krzywdę. Złamanie prawa wyrównuje się przez naprawienie szkody, a pokrzywdzony w aktywny sposób uczestniczy w podjęciu decyzji – ważne są jego problemy i potrzeby. W trakcie mediacji zwraca się szczególną uwagę na zrozumienie przez sprawcę krzywdy jaką wyrządził osobie pokrzywdzonej oraz na wzięcie przez sprawcę odpowiedzialności za naprawienie szkody i zadośćuczynienie. W sprawiedliwości karnej punktem zainteresowania jest głównie przestępstwo i przestępca, przy czym nie ma tu wiele miejsca dla pokrzywdzonego. Łamanie prawa wyrównuje się przez ukaranie sprawcy. Zadośćuczynienie dla pokrzywdzonego jak i jego oczekiwania oraz potrzeby często nie są brane pod uwagę, przy czym w praktyce nie ma na nie odpowiedniego miejsca w procesie karnym.

3. Zasady mediacji

Mediacja jest procedurą, której można podać każdy rodzaj sporu. Jedynym warunkiem jest wyrażenie dobrowolnej zgody na udział w niej przez strony konfliktu. W swojej pracy mediator dbając o dobro stron kieruje się ośmioma istotnymi z punktu widzenia celu mediacji zasadami, a mianowicie:

- 1) dobrowolności,
- 2) bezstronności,
- 3) neutralności,
- 4) poufności,
- 5) akceptowalności,
- 6) bezinteresowności,
- 7) profesjonalizmu oraz
- 8) szacunku.

Aczkolwiek z samej nazwy zasady można odkryć jej treść, czujemy się w obowiązku zaprezentowania krótkiej ich definicji.

1) "**Dobrowolność**" polega głównie na tym, że uczestnicy mediacji właśnie dobrowolnie biorą udział w mediacji, przy czym na pierwszym spotkaniu obowiązkiem mediatora jest odebranie od stron dobrowolnej zgody na mediację. Dobrowolność z natury rzeczy uprawnia strony do wycofania się na każdym etapie postępowania mediacyjnego. Natomiast mediator nie może podejmować działań charakteryzujących się nakłanianiem strony do udziału w mediacji. Wiąże się to z przystąpieniem do mediacji *par excellence* w dobrej wierze i w warunkach dobrowolnego wypełniania wszystkich przyjętych na siebie w trakcie mediacji zobowiązań.

2) Przez "**bezstronność**" należy rozumieć to, że strony w mediacji mają równe prawa i są jednakowo traktowane. Fakt ten uniemożliwia mediatorowi podjęcia się prowadzenia mediacji, kiedy jest spokrewniony, także spowinowacony, a nawet zaprzyjaźniony, czy tylko w dobrze układających się stosunkach koleżeńskich, z którąś ze stron lub pozostaje z nią w jakichkolwiek innych związkach, a zatem dotyczy to także konkubinatu. Mediator, jako strażnik procedury mediacyjnej, nie staje po żadnej stronie. Nie wyróżnia żadnej z nich. Równocześnie respektując godność stron mediator umożliwia im odnośnienie się do siebie z szacunkiem.

3) W "**neutralności**" chodzi o stosunek mediatora do przedmiotu sporu i znalezionych rozwiązań. Wynika to z faktu, że kwestia jak rozwiązać spór należy wyłącznie do stron. Mediator natomiast stara się określić postanowienia urealnić i skonkretyzować. Nie odpowiada stronom własnych rozwiązań, nawet gdyby uznał je za najlepsze. Mediator też nie narzuca stronom swojego światopoglądu i wartości jakimi w istocie się kieruje.

4) Z "**poufności**" wynika, że wszystko to, co jest poruszane na spotkaniu informacyjnym

i posiedzeniu mediacyjnym nie jest jawne. Jest oczywiste, że to co nie jest jawne, jest co najmniej poufne. Mediator nie ujawnia tego, co usłyszał osobom prywatnym ani instytucjom. Efektem pracy mediatora ze stronami jest spisanie ugody i sporządzenie protokołu lub opracowanie sprawozdania. Protokół lub sprawozdanie zawierają jedynie informacje o tym, kto brał udział w mediacji, ile było spotkań mediacyjnych i gdzie się odbywały. Mediator nie zamieszcza natomiast żadnej informacji o przebiegu mediacji.

5) "**Akceptowalność**" jest rozumiana jako pełna akceptacja mediatora przez strony, przy czym nikt nie ma prawa narzucania wyboru mediatora. Każda strona ma prawo wnieść o zmianę mediatora. Proces mediacji kieruje się też pewnymi regułami i zasadami. Zostają one ustalone na początku wspólnego posiedzenia i zaakceptowane przez wszystkich uczestników mediacji. Jest to warunek rozpoczęcia mediacji. W konsekwencji, w razie braku akceptacji reguł i zasad mediacja nie może być przeprowadzona.

6) **Bezinteresowność** to podstawowa cecha mediatora, który nie może wykorzystywać kontaktu ze stronami dla własnych korzyści. Krótko mówiąc nie może mieć żadnego osobistego interesu z faktu zawarcia lub niezawarcia ugody.

7) Wszyscy mediatorzy powinni szczerzyć się "**profesjonalizmem**", który w szczególności wymaga posiadania predyspozycji do sprawowania funkcji mediatora, należytego ugruntowania umiejętności i stałego oraz systematycznego podnoszenia poziomu wiedzy, a także – a może przede wszystkim – zakonotowania w swojej świadomości potrzeby kierowania się dobrem i interesem stron. Formalne względy wymagają od określonego podmiotu ukończenia specjalistycznego szkolenia z mediacji.

8) Ostatnią z prezentowanego katalogu jest zasada "**szacunku**", którym kieruje się mediator, to znaczy postępuje z poszanowaniem god-

ności stron oraz dba, aby strony odnosiły się do siebie z szacunkiem. Wymaga ona rozmowy w trakcie mediacji o zachowaniu i decyzjach ludzi, która – z natury rzeczy – powinna być pozbawiona elementu oceny tych zachowań.

4. Przebieg mediacji

Można wyróżnić cztery podstawowe etapy mediacji:

- 1) zgłoszenie sprawy do mediacji,
- 2) informacyjne spotkania wstępne,
- 3) sesje (posiedzenia) mediacyjne,
- 4) podpisanie ugody.

Mediacje cywilne (rodzinne, gospodarcze, pracownicze, oświatowe, społeczne itp.) kierowane są z sądów okręgowych i rejonowych (na podstawie postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji na wniosek strony, stron lub sędziego) albo prowadzone są na podstawie zgłoszenia osób prywatnych, firm, instytucji etc.

Mediacje karne kierowane są z sądów (na podstawie postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji na wniosek strony, stron lub sędziego), prokuratury, policji, lub innych organów prowadzących dochodzenie (art. 325i § 2 k.p.k.).

Natomiast mediacje między nieletnim sprawcą czynu karalnego a pokrzywdzonym kierowane są z sądów rodzinnych na podstawie postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji na wniosek strony, stron lub sędziego.

Wstępne spotkania o charakterze informacyjnym prowadzone są z każdą ze stron osobno. W trakcie spotkań, mediator informuje strony na czym polega proces mediacji, jakimi kieruje się zasadami, jakie ma cele i jakie mogą osiągnąć korzyści z rozwiązania konfliktu na drodze mediacji. Strony potwierdzają dobrowolność swojego uczestnictwa w mediacji. Z kolei mediator uzyskuje wiadomość o przedmiocie sporu, poznaje punkt widzenia strony na zaistniałą sytuację oraz jakie według niej muszą zaistnieć warunki, aby doszło do roz-

wiązania konfliktu i zawarcia satysfakcjonującej obie strony ugody. W przypadku gotowości stron do spotkania ze sobą "twarzą w twarz", dochodzi do wspólnej sesji stron – rzecz jasna – przy udziale mediatora. Jeżeli jednak którakolwiek ze stron z ważnego dla niej powodu nie wyraża zgody na bezpośrednie spotkanie z drugą stroną, jednakże dąży do porozumienia, istnieje możliwość prowadzenia mediacji pośredniej. Wówczas mediator spotyka się oddzielnie z każdą stroną, będąc tym samym pośrednikiem w przekazywaniu punktu widzenia i wzajemnych oczekiwań stron. W trakcie sesji (posiedzeń) mediacyjnych, trwających z reguły od jednej do dwóch godzin zegarowych, strony wyjaśniają sobie najważniejsze dla nich kwestie oraz wspólnie poszukują rozwiązania konfliktu między nimi. Mediatorzy stosują podczas mediacji wiele pomocnych technik (m. in. tzw. aktywnego słuchania, wyjaśniania, odzwierciedlania uczuć, a także spotkań na osobności), ułatwiających stronom komunikację. W razie stworzenia sprzyjających okoliczności umożliwiających stronom udane wyjaśnienie przyczyny sporu, dojdzie do porozumienia, a ponadto sformułowanie ustaleń na przyszłość (oczywiście w zależności od rodzaju mediacji) – w rezultacie podpisują one ugodę. Liczba sesji (posiedzeń) mediacyjnych z natury rzeczy uzależniona jest od rodzaju mediacji. Z praktycznego punktu widzenia można przyjąć, że średnio jest ich od dwóch do czterech. Wynika to z faktu, że po dwóch spotkaniach (nieraz po pierwszym) rysują się widoki pomyslnego (ugodowego) rozwiązania problemu. Natomiast więcej niż cztery posiedzenia mogą nie tylko zmęczyć strony, ale wywołać wręcz odwrotny skutek, a zatem prowadzący wprost do zaostrożenia konfliktu.

Podpisanie ugody jest nie tylko ostatnim, ale równocześnie odrębnym, z uwagi na jego istotę, etapem postępowania mediacyjnego. Nie ulega wątpliwości, że bardzo ważną rolę odgrywa w nim właściwe przygotowanie me-

diatora. Jest on bowiem zobowiązany do pilnowania, aby podpisywane porozumienie było nie tylko realne, ale również konkretne. "Ugodę" można zdefiniować jako ustalenie, które zostało wypracowane przez strony w trakcie trwania mediacji, uwienczone spisaniem porozumienia. W przypadku nieudanych rezultatów mediacji, kiedy strony nie wypracowały satysfakcjonującego je porozumienia, sprawa zostaje odesłana do organu, który przesłał sprawę do mediacji, w celu rozstrzygnięcia sprawy. W przypadku mediacji tzw. prywatnych, stronom pozostaje szukanie innych sposobów osiągnięcia porozumienia, z tym że mediator zawsze stara się pomóc stronom, w uświadomieniu im innych możliwości, to znaczy istniejących wariantów alternatywy.

5. Trochę statystyki

Postępowanie mediacyjne do polskiego ustawodawstwa zostało wprowadzone za sprawą kodyfikacji karnych z 6 czerwca 1997 r.,

które obowiązują od 1 września 1998 r. W zasadniczy sposób regulacja ta została zmieniona na mocy ustawy z 10 stycznia 2003 r., nowelizującej przepisy kodeksu postępowania karnego z 1997 roku, która obowiązuje od 1 lipca 2003 r.³ Dało to możliwość skierowania, przez właściwy organ, sprawy do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.

Od początku stosowania tej instytucji w postępowaniu karnym, większą liczbę spraw skierowanych do mediacji odnotowuje sąd. Jednakże to na etapie postępowania przygotowawczego zauważalna jest większa skuteczność przeprowadzenia takiego postępowania, mianowicie więcej postępowań mediacyjnych kończy się ugodą.

Na przestrzeni ponad 11 lat obecności tej instytucji procesowej w polskim prawie karnym liczba postępowań zakończonych w wyniku postępowania mediacyjnego przedstawia się następująco⁴:

Rok	Postępowania w sprawach karnych w sądach powszechnych zakończonych w wyniku postępowania mediacyjnego		Postępowania w sprawach karnych zakończonych w wyniku postępowania mediacyjnego w jednostkach organizacyjnych prokuratury	
	Liczba postępowań	% zawartych uгод	Liczba postępowań	% zawartych uгод
1998	10	70,0	2	50,0
1999	366	63,4	40	80,0
2000	771	62,3	51	84,3
2001	786	60,0	38	78,9
2002	1021	58,5	34	88,2
2003	1858	59,6	60	76,7
2004	3569	59,5	325	70,8
2005	4440	62,0	699	74,7
2006	5052	60,6	1376	78,0
2007	4178	65,9	1919	74,9
2008	3891	65,6	1612	76,0
2009	3714	67,4	1390	75,0

Jak doskonale przedstawia to powyższa tabela, liczba postępowań kierowanych do mediacji przez sąd jest znacznie wyższa, niż liczba spraw kierowanych do mediacji w postępowaniu przygotowawczym przez prokuratora. W tym miejscu warto podkreślić, że z uwagi na fakt, iż do mediacji nie powinny być kierowane sprawy z zakresu przestępczości zorganizowanej, zdecydowana większość spraw kierowanych do mediacji to sprawy zarejestrowane w prokuraturze najniższego szczebla. Przykładowo w 2008 roku z prokuratury okręgowej do mediacji została skierowana tylko jedna sprawa. Podobnie w 2009 roku.

Pozostaje mieć nadzieję, że liczba spraw kierowanych do mediacji będzie wzrastać. Pozwala to na przyspieszenie postępowania, a także na ograniczenie jego kosztów. Stosownie do art. 618 § 1 pkt. 8 w zw. z art. 619 § 2 k. p. k. koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa. Zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym⁵, ryczałt dla instytucji lub osoby przeprowadzającej postępowanie mediacyjne za przeprowadzenie tego postępowania wynosi 120 zł. Ryczałt za doręczenie pism i wezwań w toku postępowania mediacyjnego wynosi 20 zł, niezależnie od liczby doręczonych pism (§ 4 ust. 1 w zw. z § 1 cyt. rozporządzenia).

6. Mediacja w administracji

Zasady postępowania mediacyjnego zostały określone w ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁶. Z dyspozycji art. 115 cyt. ustawy wynika, że postępowanie mediacyjne, którego celem jest wyjaśnienie i rozważenie okoliczności faktycznych i prawnych sprawy oraz przyjęcie przez strony ustaleń co do sposobu jej załatwienia w granicach obowiązującego prawa,

może być przeprowadzone na wniosek skarżącego lub organu, złożony przed wyznaczeniem rozprawy. Może być jednakże prowadzone mimo braku wniosku stron o przeprowadzenie takiego postępowania. Zgodnie z przyjętą procedurą postępowanie mediacyjne prowadzi sędzia lub referendarz sądowy wyznaczony przez przewodniczącego wydziału. Posiedzenie mediacyjne odbywa się z udziałem stron, których stanowiska, z wyszczególnieniem ustaleń dokonanych w kwestii sposobu załatwienia sprawy, zostają zamieszczone w spisany protokole. Równocześnie nie ma przeszkód formalnych, a nawet jest to wskazane, aby sąd z urzędu lub na wniosek stron przeprowadził dowody uzupełniające z dokumentów, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia istotnych wątpliwości i nie spowoduje nadmiernego przedłużenia postępowania w sprawie. Taka interpretacja wynika z konstrukcji art. 106 § 3 ustawy. Z kolei na podstawie ustaleń dokonanych w postępowaniu mediacyjnym, organ uchyla lub zmienia zaskarżony akt albo wykonuje lub podejmuje inną czynność stosownie do okoliczności sprawy w zakresie swojej właściwości i kompetencji (art. 117 ustawy), przy czym jeżeli strony nie dokonają ustaleń co do sposobu załatwienia sprawy, podlega ona rozpoznaniu przez sąd. Na akt wydany na podstawie ustaleń, o których mowa w art. 117 § 1, można wnieść skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego w terminie trzydziestu dni od dnia jego doręczenia albo wykonania lub podjęcia czynności. Skargę sąd rozpoznaje łącznie ze skargą wniesioną w sprawie na akt lub czynność, w której przeprowadzono postępowanie mediacyjne (art. 118 ustawy). Jeżeli skarga na akt lub czynność wydane lub podjęte na podstawie ustaleń, o których mowa w art. 117 § 1, nie zostanie wniesiona albo skarga ta zostanie oddalona, sąd umarza postępowanie w sprawie, w której przeprowadzono postępowanie mediacyjne. Warto podkreślić, że uprawnionym do wniesienia skargi (art. 50 ustawy) jest

każdy, kto ma w tym interes prawny, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz organizacja społeczna w zakresie jej statutowej działalności, w sprawach dotyczących interesów prawnych innych osób, jeżeli brała udział w postępowaniu administracyjnym.

7. Rodzaje mediacji

Wyróżniamy mediacje:

- 1) karne,
- 2) spory zbiorowe,
- 3) gospodarcze,
- 4) rodzinne.

1) Mediacje karne są możliwe w sytuacji zgody obu stron, z tym że w relacji ofiara – sprawca, zaczynamy od uzyskania zgody sprawcy. Równocześnie okoliczności popełnionego czynu nie budzą wątpliwości, a sprawca nie kwestionuje swojego udziału w przestępstwie. Mediacje karne mogą być stosowane w sytuacji czynu zagrożonego karą nie wyższą niż 10 lat pozbawienia wolności, sprawa nie jest skomplikowana pod względem dowodowym, sprawa nie może dotyczyć przestępczości zorganizowanej. Do mediacji sprawę kieruje sąd lub prokuratura, ale mogą również o mediacje wnioskować zainteresowane strony. Idea (cel) mediacji karnych opiera się na zadośćuczynieniu ofierze. Statystyki sądowe wskazują na to, że wśród warunków ugody najczęstszą jest przeproszenie pokrzywdzonego a także zadośćuczynienie lub odszkodowanie (finansowe) dla pokrzywdzonego.

2) Sporem zbiorowym jest spór pracowników z pracodawcą i dotyczy on najczęściej warunków pracy, płac lub świadczeń socjalnych oraz praw organizacji związkowych. Do takiego sporu zbiorowego dochodzi wówczas kiedy pracownicy składają żądania zrealizowania ich określonych oczekiwań, z tym że oczekiwania te muszą dotyczyć dużej grupy pracowników. Spór zbiorowy⁷ mogą rozpocząć i prowadzić pracownicy, co jednoznacznie wyklucza pracodawcę.

Mediatorem, którego ustalają wspólnie strony sporu zbiorowego, może być osoba z listy ustalonej przez ministra właściwego do spraw pracy w uzgodnieniu z organizacjami związkowymi oraz organizacjami pracodawców reprezentatywnymi, w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego⁸.

3) Mediacje gospodarcze dotyczą umów handlowych, kontaktów międzynarodowych, prawa autorskiego, reklam, znaków towarowych, ubezpieczeń czy usług profesjonalnych. Załóżmy, że dwie firmy są w konflikcie i mogą zdecydować się na mediację gospodarczą. Są trzy zalety takiej decyzji:

- a) mogą odzyskać 75% wpisu sądowego,
- b) mediacja odbywa się w warunkach poufności,
- c) istnieje nieporównywalnie większa możliwość wpływu na ugodę, której nie ma przy klasycznym procesie sądowym.

Przy mediacjach strony bardziej pilnują *meritum* i wspólnie wypracowują porozumienie.

- 4) Z kolei mediacje rodzinne dotyczą spraw rozwodowych, w których najczęściej chodzi o:
- a) kwestie orzekania o winie,
  - b) władzę rodzicielską,
  - c) miejsce zamieszkania małoletnich dzieci,
  - d) kontakty małżonka, który nie będzie sprawował bezpośredniej opieki, wysokość alimentów,
  - e) podział majątku,
  - f) sposób korzystania ze wspólnego mieszkania po rozwodzie.

Mediator, poza bezstronnością w takim postępowaniu musi dołożyć wszelkiej staranności w łagodzeniu emocji, które wielokrotnie bywają bardzo silne.

8. Kto może być mediatorem

W mediacjach cywilnych⁹ mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do

czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. Nie może być mediatorem sędzia chyba, że jest to sędzia w stanie spoczynku.

W sprawach cywilnych właściwie każdy może być mediatorem. Natomiast jeżeli to sąd powoła mediatora w sprawie cywilnej, wówczas będzie korzystał z list sporządzonych przez organizacje zajmujące się mediacjami np. polskie stowarzyszenie mediacji. Jeśli ktoś ze znajomych musiałby rozwiązać konflikt w postaci mediacji, to mediatorem może zostać każdy.

Bardziej złożone kryteria są stosowane wobec mediatorów w sprawach karnych¹⁰. Do prowadzenia postępowania mediacyjnego uprawniona jest instytucja, która zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi powołana została do wykonywania zadań w zakresie mediacji, resocjalizacji, ochrony interesu społecznego, ochrony ważnego interesu indywidualnego lub ochrony wolności i praw człowieka, posiada warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające przeprowadzenie postępowania mediacyjnego, a także została wpisana do prowadzonego w sądzie okręgowym wykazu instytucji i osób godnych zaufania, które są uprawnione do przeprowadzania postępowania mediacyjnego. W imieniu określonej instytucji postępowanie mediacyjne prowadzi upoważniony przez nią pisemnie przedstawiciel, który spełnia określone warunki. Warunkami tymi są:

- 1) posiadanie obywatelstwa polskiego,
- 2) korzystanie w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- 3) ukończenie 26 lat,
- 4) biegłe władanie językiem polskim,
- 5) niepopelnienie przestępstwa umyślnego,
- 6) posiadanie umiejętności likwidowania konfliktów oraz wystarczającą do przeprowadzania postępowania mediacyjnego wiedzę, w szczególności w zakresie psychologii, pedagogiki, socjologii, resocjalizacji lub prawa,
- 7) danie rękopisem należytego wykonywania obowiązków, a także

8) wpisanie do wykazu mediatorów.

Nie może być mediatorem w sprawach karnych sędzia, prokurator, aplikant sądowy oraz inna osoba zatrudniona w sądzie, prokuraturze lub innej instytucji uprawnionej do ścigania, karania przestępców, adwokat, aplikant adwokacki, notariusz, aplikant notarialny, radca prawny i aplikant radcowski, funkcjonariusze i pracownicy służby więziennych, a także ławnicy sądowi w czasie trwania kadencji.

Z kolei na mocy art. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich¹¹ w każdym stadium postępowania sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego¹², które to podmioty sporządzają, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników. Określone wyniki sąd rodzinny bierze pod uwagę, orzekając w sprawie nieletniego. Do postępowania mediacyjnego kieruje się w szczególności sprawy, których istotne okoliczności nie budzą wątpliwości. Sąd może przekazać sprawę, w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, instytucji, która została wpisana do wykazu oraz zgodnie ze swoim statutem została powołana do wykonywania zadań w zakresie: mediacji, resocjalizacji, poradnictwa wychowawczego i pomocy psychologicznej, diagnozy psychologicznej, profilaktyki przestępczości, ochrony wolności i praw człowieka. Instytucją uprawnioną do przeprowadzania postępowania mediacyjnego jest również rodzinny ośrodek diagnostyczno-konsultacyjny, utworzony na podstawie odrębnych przepisów, który nie podlega wpisowi do wykazu. Postępowanie mediacyjne w imieniu określonej instytucji prowadzi upoważniony przez nią pisemnie przedstawiciel, który powinien odpowiadać następującym warunkom, a mianowicie:

- 1) ukończył 26 lat,

2) korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych,

3) biegle włada językiem polskim w mowie i piśmie,

4) posiada wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii, resocjalizacji lub prawa oraz ma doświadczenie w zakresie wychowania lub resocjalizacji młodzieży,

5) posiada umiejętności rozwiązywania konfliktów oraz nawiązywania kontaktów międzyludzkich,

6) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków,

7) odbył szkolenie dla mediatorów, które polega na zaznajomieniu z problematyką postępowania mediacyjnego oraz uzyskaniu wiedzy potrzebnej do wykonywania czynności mediatora.

Szkolenie obejmuje zajęcia teoretyczne i praktyczne, a przeprowadza się je według standardów określonych w załączniku do cytowanego rozporządzenia. Mediatorem nie może być czynny zawodowo:

1) sędzia, prokurator, asesor i aplikant sądowny lub prokuratorski oraz inna osoba zatrudniona w sądzie, prokuraturze, Policji lub w innej instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw,

2) adwokat i aplikant adwokacki, radca prawny i aplikant radcowski, notariusz, asesor i aplikant notarialny,

3) komornik, aplikant komorniczy i pracownik jego kancelarii,

4) funkcjonariusz i pracownik Służby Więziennej,

5) pracownik placówki opiekuńczo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich,

6) pracownik instytucji lub członek organizacji zajmujących się świadczeniem pomocy dla ofiar przestępstw lub działalnością na ich rzecz.

Mediatorem nie może być również ławnik sądowy w czasie trwania kadencji oraz społecz-

ny kurator sądowy. Mediatorem w danej sprawie nie może być osoba, która w sprawie nieletniego była świadkiem, wydawała opinię, sporządzała wywiad środowiskowy lub prowadziła terapię nieletniego, a także osoba, co do której zachodzi okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jej bezstronności.

9. Podsumowanie

W czerwcu 2004 r. absolwenci Szkół Mediacji zrealizowanych zgodnie z rozporządzeniami Ministra Sprawiedliwości dotyczącymi mediacji w sprawach karnych i nieletnich powołali do życia Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów z siedzibą w Poznaniu. Stowarzyszenie zrzesza prawników, psychologów, pedagogów, pracowników naukowych i innych specjalistów posiadających wieloletnie doświadczenie w zakresie pokojowego i konstruktywnego rozwiązywania konfliktów.

Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów jest dobrowolnym, samorządnym zrzeszeniem osób zajmujących się działaniami z zakresu pokojowego rozwiązywania konfliktów (ze szczególnym uwzględnieniem mediacji, negocjacji, facylitacji, moderacji i komunikacji społecznej) oraz innych osób zainteresowanych wspieraniem tych działań. Terenem działania stowarzyszenia jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej, chociaż dla realizacji statutowych celów może ono prowadzić działalność także poza granicami Rzeczypospolitej. Stowarzyszenie opiera swoją działalność głównie na pracy społecznej członków i wolontariuszy, przy czym do prowadzenia spraw może zatrudniać pracowników. Mediatora wiążą postanowienia Kodeksu Etyki, który jest propozycją dialogu na temat tego, czym jest i czym ma być mediacja jako zyskująca coraz powszechniejszą akceptację w społeczeństwie polskim instytucja demokratycznego ładu społeczeństwa obywatelskiego ludzi wolnych i szanujących wolność innych.

Kodeks Etyki jest podstawą wyznaczającą granice: czym jest mediacja i jaka jest rola mediatora – osoby podejmującej się prowadzenia mediacji, w relacji z osobami korzystającymi z pomocy mediatora. Jest dokumentem, w oparciu o który mediatorzy Krajowego Stowarzyszenia Mediatorów określają rolę i zadania mediatora, jak również miejsce mediacji jako jednej z form społecznego komunikowania. I wreszcie jest podstawą krystalizowania się zawodu mediatora, tworzy możliwe najszerszą formułę, w której mogłoby dochodzić do realizacji podstawowego zadania mediatora usprawniania porozumiewania się w sytuacjach, gdy ludzie są gotowi do skorzystania z pomocy mediatora, dotyczy rozumienia roli mediatora bez uszczegóławiania związanego ze specyficzną dziedziną uprawnień (np. mediator sądowy w sprawach karnych czy mediator sporów zbiorowych, mediator stały, mediator szkolny itp.), przy czym żadne uszczegółowienie nie może być sprzeczne z postanowieniami Karty Etycznej Mediatora.

W konkluzji pragniemy wskazać na interesujący wywód Alicji Mól¹³ na temat alternatywnego rozstrzygnięcia sporów¹⁴. Autorka wskazuje na pięć podstawowych cech charakteryzujących ADR, a mianowicie:

- 1) niewiążący charakter rozstrzygnięcia składu orzekającego,
- 2) dobrowolny charakter,
- 3) strony mają wpływ nie tylko na procedurę, ale również na normy materialnoprawne,
- 4) rozstrzygnięcia oparte są na interesie stron i stanie faktycznym,
- 5) pojednawczy charakter.

10. Zamiast zakończenia

Przemyślenia autorów prowadzą do wniosku, że mediacja, z uwagi na realne uwarunkowania obecnej rzeczywistości jest niezbędna wszędzie. Nie tylko więc w prokuraturze, na sali sądowej, w relacjach urząd-obywatel, ale

również, często przede wszystkim, w instytucjach różnego szczebla, a więc nie tylko prywatnych, uczelniach, szkołach itp. dla rozwiązywania sporów w relacjach koleżeńskich i także na styku przełożony-pracownik. Wynika to z faktu, że w każdym środowisku niezależnie od wykształcenia i stanowiska służbowego, a także niezależnie od umiejętności osoby o inklinacjach konfliktowych, obciążenia zawodowego, zdarza się – i to nagminnie – szukanie dziury w całym. Właśnie mediator powinien takiemu człowiekowi uświadomić niewłaściwość postępowania. Jest to *par excellence* słuszne, ponieważ właśnie rozwiązanie konfliktu może nastąpić w warunkach porozumienia, a nawet wzajemnego zrozumienia, bez konieczności sięgania po ostrzejsze środki typu żądania wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, czy też zasadności wdrożenia postępowania karnego za mobbing. W końcu środowisko zawodowe to czasami rodzina z wyboru, ale częściej z konieczności, która spędza w pracy – nie mniej, nie więcej – aż połowę życia. W takiej sytuacji mediator może z powodzeniem wyrobić, ukształtować i pogłębić nieodpartą potrzebę postępowania zgodnie z szeroko rozumianą zasadą współżycia społecznego.

Już tylko tytułem skonkludowania argumentacji świadczącej nie tylko o popularności, ale prawnym zapotrzebowaniu na instytucję mediacji warto wskazać, że art. 7 nowej ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym¹⁵ dopuścił możliwość ugodowego załatwienia sprawy, podkreślając zarazem możliwość skierowania stron do mediacji przez sąd, co może nastąpić, wedle oceny sądu, nie tylko aż do zamknięcia pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę, ale w każdym stadium sprawy. Ugoda podlega kontroli sądu zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy i równocześnie ma ona charakter fakultatywny. Powołana ustawa jest nowym aktem prawnym, stanowiącym znaczny krok na drodze doskonalenia metod rozwiązywania ży-

ciowych problemów obywateli polskich, wynikających z nieodpowiedzialnego postępowania podmiotów skłonnych do naruszania prawa i tym samym czyniących krzywdę m. in. konsumentom, którzy zaufali produktowi przez skuteczną – nie zawsze prawdziwą – jego reklamę.

To jeszcze jeden dowód na to, że mediacja to najwyższe stadium rozwoju cywilizacyjnego, a jej skuteczność uzależniona jest od dwóch

czynników, a mianowicie dobrej woli stron w kwestii porozumienia, a także mediatora. Warto więc kierować sprawy do mediacji. Należy zatem, co czynią piszący, zgłosić postulat do organów procesowych o sięganie w możliwie najszerszym zakresie po wsparcie zaprezentowanej instytucji zwłaszcza, gdy chodzi o przestępstwa gróźb karalnych i z oskarżenia prywatnego.

- 1 Sądy polubowne i mediacja, pod red. J. Olszewskiego, Wyd. C. H. Beck, Warszawa 2008.
- 2 Dz. Urz. WE L. 82 z 22 marca 2001r.;
- 3 Dz. U. Nr 17, poz. 155;
- 4 Dane ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości: www.ms.gov.pl/mediacje/mediacje.php;
- 5 Dz. U. Nr 108, poz. 1026 ze zm.;
- 6 Dz. U. Nr 153, poz. 1270 ze zm.;
- 7 Patrz ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz. U. Nr 55, poz. 236 ze zm.).
- 8 Dz. U. Nr 100, poz. 1080 ze zm.
- 9 Zob. art. 10, 98, 103, 104¹, 183¹⁻¹⁵, 202¹, 223, 259¹, 355, 394, 436, 445¹, 520, 570², 777 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).
- 10 Zob. art. 23a, 325i, 335, 339, 387, 489, 618, 619 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.); patrz też rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. Nr 108, poz. 1020), określające warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, sposób powoływania i odwoływania instytucji i osób uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, zakres i warunki udostępniania akt sprawy instytucjom i osobom uprawnionym do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego oraz sposób i tryb postępowania mediacyjnego.
- 11 Tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 ze zm.
- 12 Kwestię tę reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 56, poz. 591 ze zm.).
- 13 A. Mól, doktorantka UJ, Pojęcie i znaczenie alternatywnych metod rozstrzygania sporów (ADR), PPH 2001, nr 12, s. 29 i n.
- 14 ADR – alternative dispute resolution.
- 15 Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 44.

Lista wydarzeń organizowanych przez mediatorów Polskiego Centrum Mediacji w całej Polsce 25 października 2010 z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji:

Andrychów

Filia PCM w Andrychowie (koordynator działań: Mariola Bociana-Potempa):

Artykuł i reklama w Nowinach Andrychowskich

Audycja w Twoim radiu Andrychów

Audycja w radiu Anioł Beskidów

Szkolenie dla uczniów jednego z gimnazjów w Andrychowie

Spotkania w Komisariatach Policji w Andrychowie

Bielsko – Biała

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Katowicach):

- Sad Rejonowy w Bielsku-Białej, ul. Mickiewicza 22, 43-300 Bielsko-Biała

Szkolenie "Mediacja w postępowaniu prokuratorskim" dla Prokuratorów okręgu Bielskiego w Prokuraturze Okręgowej (prowadzone przez mediatora z oddziału w Pszczynie)

Bytom

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Katowicach):

- Sad Rejonowy w Bytomiu, ul. Piekarska 1, 41-900 Bytom (w godzinach: 10: 00 – 13: 00)

Bytów

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Słupsku):

Sad Rejonowy w Bytowie, ul. Zamkowa 1, 77-100 Bytów (18.10.2010 g. 11: 00 – 13: 00)

Chojnice

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Słupsku):

Sad Rejonowy w Chojnicach, ul. Młyńska 30,89 -600 Chojnice (19.10.2010 g. 10: 00 – 12: 00)

Człuchów

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Słupsku):

Sad Rejonowy w Człuchowie, ul. Szczecińska 1, 77-300 Człuchów (19.10.2010 g. 13: 00 – 15: 00)

Grójec

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Radomiu):

Sad Rejonowy w Grójcu

Katowice

Oddział PCM w Katowicach (koordynator działań: Iwona Koperwas)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- Sad Okręgowy w Katowicach

- Sad Rejonowy Katowice Wschód

- Sad Rejonowy Katowice Zachód

- Urząd Wojewódzki w Katowicach

Artykuł w Dzienniku Zachodnim w dniu 15.10.2010

Krasnystaw

Bezpłatne porady i konsultacje mediatora Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Stalowej Woli):

Sad Rejonowy w Krasnymstawie, ul. Poniatowskiego 31, 22-300 Krasnystaw

Artykuł w tygodniku lokalnym "Echo Krasnegostawu"

Kraków

Oddział PCM w Krakowie i Oddział PCM "Dialog" w Krakowie (koordynatorzy działań: Anna Lewicka i Anna Dzierża)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- 21 i 22 października dni otwarte w Sadzie Okręgowym i Sadach Rejonowych w Krakowie (w jednym budynku), ul. Przy rondzie 7, 31-547 Kraków

- Centrum Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów, które powstało przy Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego

Debata na temat mediacji ze studentami Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego

Warsztaty dla sędziów, przedstawicieli adwokatów i radców prawnych prowadzone przez mediatorów Polskiego Centrum Mediacji – zaproszono przedstawicieli Urzędu Miasta, Marszałkowskiego i Urzędu Wojewódzkiego, a tak, że media.

Kontakt z Komisariatami Policji w Krakowie.

Lębork

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Słupsku):

- Sad Rejonowy w Lęborku, ul. Przyzamacze 2, 84-300 Lębork (20.10.2010 g. 12: 00 – 14: 00)

W 2 szkołach w Lęborku nauczyciele – opiekunowie kół mediacji szkolnych PCM i cniowie-

mediatorzy równieŝny przeprowadza akcje informacyjne dotyczĄce mediacji.

Lubin

Filia PCM w Lubinie (koordynator działań: Maciej Zydlewicz)

Akcja informacyjna: bezpłatne porady i konsultacje; rozdawanie ulotek i Kuriera Mediacyjnego.

Miastko

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział w Słupsku):

- Sad Rejonowy w Miastku, ul. Armii Krajowej 30, 77-200 Miastko (20.10.2010 g. 11: 00 – 13: 00)

Nisko

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział PCM w Stalowej Woli):

- Sad Rejonowy w Nisku, Plac Wolności 14, 37-400 Nisko

Otwock

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (I oddział PCM im. dr Janiny Waluk w Warszawie):

- Sad Rejonowy w Otwocku, ul. Armii Krajowej 2, 05-400 Otwock (9: 00 – 15: 00)

Poznań

Oddział PCM w Poznaniu (koordynator działań: Katarzyna Kaminska)

Informacje w www.oficynamm.pl

9.00 – 15.00 DYŻUR MEDIATORÓW – Hall Sadu Okręgowego Al. Marcinkowskiego 32

17.00 – 20.00 O MEDIACJI PRZY KAWIE... klubokawiarnia MESKALINA- Stary Rynek 6

projekcje fragmentów filmu obrazującego przebieg mediacji

udział w dyskusji mediatorów różnych specjalizacji

udział w dyskusji uczestników mediacji ·
krótka prelekcje "Jak załatwić spór sądowy, nie idąc do sądu" Tomasz P. Antoszek – Wydział Prawa i Administracji, mediator PCM czas na pytania i indywidualne konsultacje

Pszczyna

Oddział PCM w Pszczynie (koordynator działań: Mirosława Bierwiazconek):

Artykuł w lokalnym dwutygodniku "Plesówka" Szkolenie "Mediacja w postępowaniu prokuratorowskim" dla Prokuratorów okręgu Bielskiego w Prokuraturze Generalnej w Bielsku – Białej

Radom

Oddział PCM w Radomiu (koordynator działań: Małgorzata Mąkosa)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- Sad Okręgowy w Radomiu ul. Piłsudskiego
- Sad Rejonowy w Radomiu ul. Żeromskiego
- Sad Rejonowy w Radomiu ul. Struga
- Prokura Rejonowa w Radomiu, ul. Żeromskiego

W tym dniu udzielamy również informacji w siedzibie naszego ośrodka w Radomiu, ul. Rynek 9 lok. 4.

Wolontariusze będą rozdawać na ulicach Radomia i przed budynkami sądów wydrukowane przez nas ulotki.

Sandomierz

Konferencja dla Sędziów i Prokuratorów (oddział w Stalowej Woli)

Słupsk

Oddział PCM w Słupsku (koordynator działań: Maria Adkonis):

W 9 szkołach ponad gimnazjalnych i 3 gimnazjalnych w Słupsku nauczyciele – opiekunowie kół mediacji szkolnych PCM i uczniowie- me-

diatorzy równieśniczy przeprowadza akcje informacyjne dotyczące mediacji.

Mediatorzy PCM wzięli czynny udział w Konferencji pt. "Mediacja w praktyce wymiaru sprawiedliwości" zorganizowanej 4 i 5.10 przez Sad Okręgowy w Słupsku z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji, www.slupsk.so.gov.pl
Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- Sad Okręgowy w Słupsku, ul. Zamenhofska 7, 76-200 Słupsk (10: 30 – 12: 00)
- Sad Rejonowy w Słupsku, ul. Szarych Szeregów 13, 76-200 Słupsk (8: 00 – 10: 00)

Sochaczew

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (I oddział PCM im. dr Janiny Waluk w Warszawie):

- Sad Rejonowy w Sochaczewie, ul. 1 Maja 7, 96- 500 Sochaczew

Stalowa Wola

Oddział PCM w Stalowej Woli (koordynator działań: Danuta Karbarz)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- Sad Rejonowy w Stalowej Woli, ul. Rozwadowska 12, 37-464 Stalowa Wola

Szczecin

Oddział PCM w Szczecinie (koordynator działań: Anna Michalska)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- dyżury w Sadzie i w Prokuraturze
- Artykuł w "Kurierze Szczecińskim"

Szydłowiec

Spotkanie mediatorów Polskiego Centrum Mediacji oddział w Radomiu z Sędziami Sadu Rejonowego w Szydłowcu (29.10.2010)

Tarnobrzeg

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji (oddział PCM w Stalowej Woli):

- Sad Okręgowy w Tarnobrzegu, ul. Sienkiewicza 27, 39-400 Tarnobrzeg

Tychy

Oddział PCM w Tychach (koordynator działań: Danuta Fastnacht)

z okazji MDM w naszym mieście:

- ukáže się artykuł 20.11. br. n. t. kampanii "Mediacja czyni cuda" w najpoczytniejszym tygodniku ECHO –

organizujemy konferencje o zasięgu województwa śląskiego "Mediacja-sposób na osiągnięcie satysfakcji" w dniu 27.10. br. która odbędzie się w Wyższej Szkole Zarządzania i Nauk Społecznych im. ks. Emila Szramka w Tychach. Patronatem objęli konferencje: naukowym WSZiNS w Tychach; medialnym tygodnik ECHO; Prezydent Miasta Tychy. W konferencji biorą udział: Jerzy Książek Prezes PCM, Danuta Fastnacht Prezes PCM oddział w Tychach, mediator, Aleksandra Skwara-Zieciak, mediator, koordynator konferencji, dyrektor MOPS - u w Łędzinach, Rafał Cebula sędzia Sądu Rejonowego w Będzinie, Elżbieta Standowicz mediator

w Zespole Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Tychach-gdzie jestem psychologiem-grupa uczniów

grupa wolontariuszy będzie roznosić ulotki.

Wadowice

Spotkanie z mediatorami Polskiego Centrum Mediacji (filia w Andrychowie):

Sad Rejonowy w Wadowicach, ul. Sienkiewicza 27, 39-400 Tarnobrzeg

Prokuratura Rejonowa w Wadowicach, ul. Żwirki i Wigury 9, 34-100 Wadowice.

Warszawa

I oddział PCM im. dr Janiny Waluk w Warszawie (koordynator działań: Renata Wiśniewska)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów Polskiego Centrum Mediacji:

- Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – Al. Solidarności 77, Warszawa (13: 00 – 15: 00)

- Prokuratura Generalna ul. Barska 5, Warszawa (9: 00 – 15: 00)

- C H Złote Tarasy (parter, przy punkcie inf.), ul. Złota 59, 00-120 Warszawa (11: 00 – 16:00)

- Galeria Mokotów (parter, przy fontannie), ul. Wołoska 12, 02-675 Warszawa (11: 00 – 16:00)

- Galeria Porczyńskich – konferencja "Masz prawo do mediacji" organizowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości

Dyżury w sadach, w godz. od 9.00 do 15.00:

- Sad Okręgowy w Warszawie, al. Solidarności 127

- Sad Rejonowy dla Warszawy Mokotowa: ul. Ogrodowa 51a

- Sadu Rejonowego dla m. st. Warszawy: ul. Marszałkowska 82

- Sad Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia, ul. Marszałkowska 82

- Sadu Rejonowego dla m. st. Warszawy: ul. Czerniakowska 100

- Sad Rejonowy dla Warszawy- Woli, ul. Kocjana 3

- Sad Rejonowy dla Warszawy -Żoliborza, ul. Kocjana 3

- Sad Rejonowy dla Warszawy Mokotowa: ul. Kocjana 3

- Sad Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ i Pragi Południe w Warszawie

- Sąd Rejonowy w Otwocku

- Sąd Rejonowy w Żyrardowie

- Sąd Rejonowy w Sochaczewie

Plac Konstytucji, MDM, Stare Miasto i inne miejsca w Warszawie- rozdajemy ulotki, Kurier Mediacyjny,

Międzynarodowy Dzień Mediacji

Na Dworcu Centralnym w Warszawie będą od-
twarzane, przez system nagłaśniający dla pasa-
żerów informacje o Międzynarodowym Dniu
Mediacji przygotowane przez naszych media-
torów.

Uczniowie Gimnazjum i Liceum im. Stefana
Batorego – udzielani informacji na temat me-
diacji, rozdawali ulotki i gazetki.

Oddział PCM "Porozumienie" w Warszawie
(koordynacja działań: Katarzyna Okólska)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów
Polskiego Centrum Mediacji:

- Sad Rejonowy w Piasecznie, ul. Kościuszki 14
(20.10, godz. 9: 30 – 14: 30)

Dyżur w dniu 21 października 2010 w godz.
9.30-14.30:

- Sad Okręgowy w Warszawie, al. Solidarności
127,

- Sad Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ
i Pragi-Południe w Warszawie Okręgowy dla
Warszawy Praga, ul. Terespolska 15 A

- Sad Rejonowy dla m. st. Warszawy Sad
Gospodarczy – ul. Czerniakowska 100

- Sad Rejonowy m. st. Warszawy – ul. Marszał-
kowska 82

- Sad Rejonowy dla Warszawy- Mokotowa, dla
Warszawy- Woli, dla Warszawy- Żoliborza,
ul. Kocjana 3

Sad Rejonowy w Pruszkowie, ul. Kraszewskie-
go 22

Wodzisław Śląski

Filia PCM w Wodzisławiu Śląskim (koordyna-
tor działań: Patryk Kujan)

Bezpłatne porady i konsultacje mediatorów
Polskiego Centrum Mediacji:

- Sad Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim, ul.
Sadowa 3, 44 – 300 Wodzisław Śląski

Wywiad w prasie lokalnej

Wrocław

Oddział PCM we Wrocławiu Nasza akcja obe-
mie głównie dzielnicę Oporów, gdzie przepro-
wadzimy 3-godzinne wstępne szkolenie dla
przedstawicieli uczniów wszystkich klas w za-
kresie mediacji rówieśniczych, w tamtejszym
gimnazjum,

spotkanie z ich rodzicami i mieszkańcami, roz-
propagowane przez plakaty powieszono
w miejscu przez wolontariuszy, rozdane wcze-
śniej ulotki, i ogłoszone przez księdza w miej-
scowej parafii.

Wyszków

W urzędach zostaną rozprawdzone ulotki
PCM i Kurier Mediacyjny

Ukaże się informacja w lokalnym portalu
www.mojwyszkow.pl

Zielona k/Warszawy

Miejskie Gimnazjum im. Stefana Kardynała
Wyszyńskiego w Zielonce

- mediatorzy rówieśniczy – uczniowie z z "Klu-
bu mediatorów rówieśniczych" przeprowadza
akcje informacyjna

Jedna nowelizacja – dwie zmiany

19 kwietnia br. weszła w życie kolejna ustawa nowelizująca Kodeks postępowania cywilnego wprowadzając istotne zmiany do czterdziestu kilku artykułów kodeksu¹. Ponieważ dwie z nich odnoszą się do prawa mediacyjnego, jest to powód by zastanowić się tutaj nad ich istotą. Spróbujmy się przyjrzeć bliżej problemowi, by odpowiedzieć na nurtujące zwykle w takich przypadkach środowisko mediatorów pytanie, czy dokonane zmiany są zmianami na lepsze.

Zmianie uległy między innymi art. 183⁸ oraz art. 436; nowelizacja tego drugiego pociągnęła za sobą konieczność zmodyfikowania dwóch kolejnych artykułów, tj. art. 445² i art. 570³.

Mediacja w postępowaniu uproszczonym – art. 183⁸ § 4 kpc

Dopuszczalność mediacji

Wkrótce po wprowadzeniu w 2005 roku instytucji mediacji do prawa cywilnego pojawiły się pierwsze wątpliwości co do słuszności wyłączenia możliwości skierowania przez sąd sprawy do mediacji w postępowaniach odrębnych (art. 183⁸ § 4). Zdaniem komentatorów² jakkolwiek można było się zgodzić z takim wyłączeniem w odniesieniu do postępowania nakazowego i upominawczego ze względu na szczególnie charakter tych postępowań, w których postępowanie w dużej części toczy się z udziałem tylko jednej strony, to jednak niezasadne jest podobne traktowanie spraw rozpoznawanych w trybie uproszczonym.

Ostatecznie ustawodawca nowelizując pod koniec ubiegłego roku Kodeks postępowania cywilnego zmienił art. 183⁸ § 4 sprawiając, że mediacja stała się dopuszczalna również w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym, to jest w **sporach wynikających ze stosunków umownych, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 10 000 zł.**³

W interpretacji samego przepisu takiej zgody już nie ma. Morek uważa, że art. 183⁸ § 4 w dotychczasowym brzmieniu w ogóle wyklucza w tych postępowaniach skierowanie przez sąd stron do mediacji⁴. Erciński stwierdza natomiast, że ustawodawca w sprawach o niższej wartości przedmiotu sporu przeprowadzenie mediacji pozostawił woli stron, *ergo* w postępowaniu uproszczonym mediacja umowna jest zawsze dopuszczalna⁵. Podobnie stanowisko zajmuje R. Cebula, który ujmuje problem w ten sposób, że w omawianych postępowaniach odrębnych "nie jest możliwe skierowanie sprawy do mediacji z urzędu. W tym wypadku mediacja musi być inicjowana przez strony."⁶

Moim zdaniem art. 183⁸ § 4 w sposób oczywisty ma zastosowanie tylko do momentu wydania nakazu zapłaty. W wyniku prawidłowego wniesienia zarzutów lub sprzeciwu do nakazu zapłaty, po wyznaczeniu przez przewodniczącego rozprawy (art. 495 i 505), aż do zamknięcia pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę sąd może skierować strony do me-

diacji, zarówno z własnej inicjatywy (art. 183⁸ § 1 zd. 1), jak również w odpowiedzi "na zgodny wniosek stron" (art. 183⁸ § 2 zd. 2). Mediacja można uznać za dobrą alternatywę zwłaszcza w postępowaniu upominawczym, gdzie "skutkiem wniesienia sprzeciwu jest utrata mocy nakazu zapłaty, co powoduje automatyczne rozpatrywanie sprawy w postępowaniu dla niej właściwym – zwykłym lub odrębnym"⁷.

Zarzut umowy o mediację

Taki sposób rozumowania pociąga za sobą dalsze konsekwencje, które moim zdaniem należy rozważyć. Mam na myśli zarzut umowy o mediację zgłoszony przez pozwanego, zgodnie z art. 202¹ kpc, który zwykle wywołuje daleko idące skutki procesowe. Czy w przypadku postępowania nakazowego i upominawczego jest w ogóle skuteczny? Uważam, że omawiany paragraf ma także wpływ na stosowanie art. 202¹ w postępowaniu nakazowym i uproszczonym, a istotą zarzutów lub sprzeciwu do nakazu zapłaty może być powołanie się przez pozwanego na uprzednio zawartą umowę o mediację.

W postępowaniu uproszczonym należy zwrócić uwagę na treść art. 505⁵ § 1, zgodnie z którym okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe mogą być rozpoznawane tylko wtedy, gdy zostały zgłoszone w pozwie, odpowiedzi na pozew, na pierwszym posiedzeniu przeznaczonym na rozprawę lub w sprzeciwie od wyroku zaocznego (o ile strona nie wykaże, że nie mogła ich powołać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynika później). Za okoliczności faktyczne można uznać tutaj zarzut z art. 202¹ o zawarciu umowy o mediację, tj. zarzut zgłoszony przez pozwanego przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Praktyczne następstwa

Z punktu widzenia stron postępowania nowelizacja art. 183⁸ jest z pewnością pozytywną zmianą dająca stronom możliwość niewładczego rozstrzygnięcia sporu. Z kolei dla sądów jest

to doskonała sposobność przerzucenia na mediatorów części kłopotliwych spraw, ciągnących się latami postępowań o niewielkie kwoty (np. pieniaczych). A dla mediatorów? Dla mediatorów to kolejne pole dla zdobywania doświadczeń, okazja do szkolenia adeptów mediacji, powód do, oby jak najczęstszej, satysfakcji z doprowadzenia do umowy... Tylko z satysfakcją finansową jakby gorzej.

Znane wszystkim rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości⁸ w sprawie wynagrodzenia mediatora jest wadliwe⁹ nie tylko z powodu wprowadzenia kwotowego pułapu wynagrodzenia mediatora na poziomie 1000 zł, a raczej 1100 zł (por. § 2 ust. 3). Równie wadliwe jest określenie minimalnego wynagrodzenia mediatora w kwocie 30 zł brutto. W sytuacji kiedy, w chwili pisania tego tekstu, średnia płaca wynosi 3288 zł brutto, wynagrodzenie za pojedynczą mediację w wysokości 9‰ (dziewięciu promili!) tej kwoty raczej nie "pozwoli mediatorowi na osiągnięcie wynagrodzenia godziwego i odpowiadającego roli mediatora"¹⁰. Pomimo ciągłej krytyki takiego stanu rzeczy płynącej ze strony środowiska mediatorów ministerstwo nadal pozostaje głuche na postulat zmiany Rozporządzenia.

Przy tej okazji warto się odnieść do pewnej często powtarzanej w literaturze przedmiotu opinii, "że sprawy drobne, należące do postępowania uproszczonego, w sposób szczególny mogą nadawać się do postępowania mediacyjnego"¹¹. Uważam, że zasadności takiego twierdzenia nie sposób rozpatrywać w oderwaniu od kwestii kosztów i wynagrodzenia mediatora. Niech za przykład posłuży jedna z mediacji skierowanych w ubiegłym miesiącu do naszego oddziału w Poznaniu. W sprawie o zapłatę powód dochodził kwoty około 1500 zł. Choć zgodnie z cytowanym Rozporządzeniem i Regulaminem Ośrodka¹² wynagrodzenie mediatora wynosiło zaledwie 30 zł, to uwzględniając podlegające zwrotowi wydatki mediatora poniesione w związku z przeprowadzeniem me-

diacji przy założeniu, że wystąpiłaby konieczność odbycia 3 spotkań, kwota obciążająca strony urosłaby do ponad 250 zł. Trudno się więc dziwić, że powód odmówił udziału w mediacji, skoro "straciwszy" już 1500 zł plus opłaty sądowe musiałby dodatkowo zaryzykować kolejne 125 zł dla przeprowadzenia procedury, która nie gwarantuje ostatecznego rozstrzygnięcia. Zupełnie inaczej ta sprawa wygląda z punktu widzenia wymiaru sprawiedliwości, gdyż każda sprawa wniesiona do sądu bez względu na wartość przedmiotu sporu generuje spore i nieuniknione koszty stałe, z pewnością dużo wyższe niż owe 250 zł.¹³

Może warto byłoby się zastanowić nad kulturowym (psychologicznym?) podłożem zjawiska i odpowiedzieć na pytanie: Dlaczego Polacy procesują się przed sądami o małe kwoty? Osobiście zaryzykowałbym twierdzenie, że w dużej części przypadków składają pozwy nie po to by uzyskać lub odzyskać, niewielkie i często niewiele znaczące w ich budżetach kwoty. Ludzie udają się do sądu "bo się należy", "bo tak się nie robi", "PO PRAWDE", "PO RACJĘ", po "niech to wreszcie ktoś rozstrzygnie", a także dla tego, że oczekują "sprawiedliwej kary" dla swego adwersarza. Można by wywodzić, że skoro w takich sytuacjach, aspekt materialny schodzi na drugi plan, a dominują urojona dumą, naruszone poczucie własnej wartości itp., a więc zjawiska przynależne sferze emocji, to jest to idealne pole działania dla mediatora. W jakiejś części spraw zapewne tak jest, ale... Jeżeli strony uważają, że kategorie PRAWDY czy RACJI, przez pryzmat których postrzegają konflikt, nie podlegają negocjowaniu; kiedy dowiedzą się od mediatora, że mediacja to głównie ICH trud i ICH wysiłek; gdy opłata sądowa od tego typu spraw¹⁴ jest porównywalna z ceną kilku, kilkunastu kuponów lotto; to nie zaryzykują udziału w mediacji, a zdecydują się na proces, gdyż są nastawieni na uzyskanie konkretnej satysfakcji i oczekują autorytarnego rozstrzygnięcia ze wskazaniem "winnego".

Kwalifikacje mediatora w mediacjach małżeńskich – art. 436 kpc

Druga zmiana prawa mediacyjnego, jaką przyniosła najnowsza nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego, dotyczy kwalifikacji mediatora, czyli tematu stale obecnego w naszych dyskusjach, szkoleniach, konferencjach czy publikacjach.

Po pierwsze skreślono w całości przepis mówiący, że mediatorami w sprawach o rozwód i separację mogą być także kuratorzy sądowi oraz osoby wskazane przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne (art. 436 § 3). W sytuacji, gdy liczba dobrze przygotowanych i stale doskonalących swe umiejętności stałych mediatorów z każdym miesiącem się zwiększa, nie ma większego sensu dalsze funkcjonowanie przepisu, który był swego rodzaju czasową protezą lub wynikał z niewiary ustawodawcy w dostępność czy poziom oferowanych na rynku usług mediacyjnych. Przepis był też niesprawiedliwy, jako że od stałego mediatora wymagał "posiadania wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych" (art. 436 § 4 przed nowelizacją) zakładając *a priori*, że kuratorzy sądowi lub pracownicy ROD-K takie bezwarunkowo posiadają. Takie ujęcie budziło uzasadnione wątpliwości teoretyków prawa, sędziów czy mediatorów¹⁵. Oczywiście zmiany nie wprowadzają zakazu bycia mediatorem przez kuratorów sądowych ani też osoby zatrudnione w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych, zmieniają jedynie zasady ich wyznaczania.

Po drugie podniesiono wymagania w stosunku do mediatorów wyznaczanych do prowadzenia mediacji w sprawach o rozwód i separację. Art. 436 § 4 określający te wymagania stanowi:

§ 4. Jeżeli strony nie uzgodniły osoby mediatora, sąd kieruje je do stałego mediatora posiadającego wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadającego

wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych.

Podstawowy wniosek płynący ze zmienionego przepisu określającego wymagania w stosunku do mediatorów jest taki, że specjalistyczne wykształcenie musi iść w parze z praktycznymi umiejętnościami zdobytymi w trakcie specjalistycznych szkoleń z zakresu mediacji lub odpowiednich studiów podyplomowych. Praktyka procesowa zapewne pokaże wkrótce, jakie jeszcze inne sposoby udokumentowania "umiejętności praktycznych" będą akceptowane przez sądy¹⁶.

W nowym zapisie paragrafu 4 zwraca uwagę brak dopuszczenia do odnośnego rodzaju mediacji osób po studiach w zakresie resocjalizacji, skądinąd wymienionych w obowiązujących rozporządzeniach dotyczących mediacji w sprawach karnych, a także w sprawach nieletnich. Niewątpliwie pewne kontrowersje wzbudzi udział prawników w roli mediatorów w mediacjach małżeńskich w sytuacji okołorozwodowej, w których zwykle dominującą rolę grają aspekty natury psychologicznej i których "rozbrojenie" wymaga od mediatora szczególnych predyspozycji, wiedzy i umiejętności¹⁷.

Nowe obowiązki organizacji społecznej prowadzącej listę stałych mediatorów

Kodeks postępowania cywilnego stanowi, że organizacje społeczne i zawodowe¹⁸ mogą prowadzić listy stałych mediatorów oraz tworzyć ośrodki mediacyjne. Informację o listach stałych mediatorów oraz o ośrodkach mediacyjnych przekazuje się prezesowi sądu okręgowego. Na listę stałych mediatorów można wpisać osobę fizyczną mającą pełną zdolność do czynności prawnych i korzystającą w pełni z praw publicznych, która nie pełni funkcji sędziego i wyraziła swą zgodę na piśmie (Art. 183² *passim*).

Z Kodeksu nie wynika jasno, kto i w jakiej mierze ma prawo lub obowiązek weryfikowa-

nia, czy kandydat na mediatora korzysta z pełni praw publicznych. R. Morek był zdania, że sąd przed wyznaczeniem mediatora, powinien z urzędu sprawdzić, czy dana osoba jest uprawniona do prowadzenia mediacji¹⁹. Pogląd taki jest nieuprawniony nie tylko dlatego, że taka weryfikacja wydłużałaby cały proces, a głównie z tej przyczyny, iż nie wiadomo zgodnie z jaką procedurą weryfikacja miałaby być przeprowadzona. W praktyce przyjęć należy, że odpowiedzialność za kwalifikacje prawno-publiczne mediatora ponosi organizacja społeczna, która listę stałych mediatorów prowadzi, także wówczas, gdy wpisany na listę mediator nie pozostaje z tą organizacją w stosunku pracy. W grę wchodzi tutaj dwie możliwości, pierwsza, to uzyskanie przez kandydata zainteresowanego wpisem na taką listę zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego i przedstawienie go władzom organizacji oraz druga, która wydaje się równie skuteczna, a przy tym prostsza, czyli złożenie przez kandydata stosownego oświadczenia.

Choć z artykułu 436 wynika szczególnie regulacja dotycząca kwalifikacji mediatorów w sprawach rodzinnych, ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie kategorii odrębnych list stałych mediatorów rodzinnych. Należy się spodziewać, że życie samo przyniesie rozwiązanie problemu, gdyż już obecnie organizacje zgłaszając listy mediatorów zaznaczają dziedziny prawa w jakich specjalizuje się dany mediator, choć żaden przepis tego nie wymaga. Odpowiada to z grubsza organizacji wydziałów w sądach powszechnych. W ten sposób organizacje społeczne i zawodowe wychodzą naprzeciw postulatowi określania kwalifikacji i specjalizacji mediatorów, a to współgra z oczekiwaniami sądów i stron zainteresowanych profesjonalnym przeprowadzeniem mediacji. Listy, które są dostarczane prezesom sądów, oprócz podziału mediatorów na mediatorów w sprawach strictly cywilnych, rodzinnych, gospodarczych i wynikających z prawa pracy, zawierają

często także inne informacje, takie jak adresy ośrodków mediacyjnych, numery telefonów do mediatorów, a także wymieniają różne szczegółowe kategorie prawa, w których specjalizują się mediatorzy, np. prawo autorskie, prawo prasowe itd.

W związku z obecną nowelizacją art. 436 na organizacje społeczne nałożony został – choć to nie wynika wprost z przepisu – nowy obowiązek uzupełnienia list stałych mediatorów poprzez czytelne wyodrębnienie tych mediatorów, którzy wymogi wspomnianego artykułu spełniają. Dobrze widzianą zasadą byłoby z pewnością podanie także zawodu mediatora specjalizującego się w sprawach rodzinnych, skoro przepis katalog takich zawodów zawiera. Tylko w ten sposób można umożliwić sądom rodzinnym prawidłowe stosowanie przepisów art. 436.

Dziwny jest ten świat

Zgodnie z § 34 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych do czynności wykonywanych przez prezesa sądu okręgowego należy m. in. prowadzenie ewidencji biegłych sądowych oraz listy kandydatów na syndyków upadłości i kandydatów na kuratorów w sprawach rejestrych, kandydatów na zarządców przymu-

sowych oraz odrębnych ewidencji mediatorów w sprawach cywilnych, gospodarczych, karnych i nieletnich.²⁰

Rzeczywiście, prezesi sądów okręgowych na mocy różnych przepisów prowadzą odrębne ewidencje mediatorów w sprawach karnych i nieletnich. Jednak passus nakazujący prezesom sądów okręgowych prowadzenie odrębnych ewidencji mediatorów cywilnych i gospodarczych jest kuriozalny, co więcej jest przepisem martwym. Prezesi sądów przyjmują zgłoszenia list mediatorów prowadzonych przez organizacje społeczne, ale nie prowadzą list mediatorów w sprawach cywilnych (o gospodarczych nie wspominając). Zważywszy na datę wydania rozporządzenia dowodzi ono jedynie nieznamomości materii przez urzędników ministerstwa. Sprzeczność z art. 183² kpc jest tutaj ewidentna²¹.

Stąd apel w formie żartobliwy, w znaczeniu doniosły: Mediatorzy, pomóżmy sędziom w tej mierze (skoro na pomoc Ministerstwa Sprawiedliwości nie mogą liczyć) ułatwiając im pracę i wprowadzając dobre praktyki do stosowania art. 436 kpc. Wyszczególniajmy na listach tych mediatorów, którzy wymogi owego przepisu spełniają.

- 1 Ustawa z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 7 poz. 45 z dnia 18-01-2010 r.). Zmiany, o których mowa w niniejszym artykule zapisano w omawianej ustawie w art. 1 pkt 20, 30, 31 i 36.
- 2 R. Morek, *Mediacja i arbitraż* (art. 183¹-183¹⁵, 1154-1271 KPC). Komentarz, Warszawa 2006, s. 74; T. Ereciński, *Mediacja postępowanie pojednawcze*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009, T. 1, s. 532-3.
- 3 Art. 505¹ kpc. Dodatkowo postępowanie uproszczone ma zastosowanie w sprawach o zapłatę wynikającą z umów najmu lokali mieszkalnych (także w spółdzielniach mieszkaniowych) bez względu na wartość przedmiotu sporu.
- 4 R. Morek, *ibidem*.
- 5 T. Ereciński, *ibidem*, s. 533.
- 6 R. Cebula, *Mediacja w polskim prawie cywilnym*, *Mediator* 2006, nr 37 (2/2006), s. 45.
- 7 M. Jędrzejewska, K. Weitz, *Postępowanie nakazowe i upominawcze*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009, T. 2, s. 792; Nietrafnie na ten temat Z. Miczek, *Mediacja w sprawach cywilnych*, *Przegląd Prawa Handlowego*, 2006, nr 6, s. 10. Uważa on, że omawiany zakaz skierowania sprawy do mediacji rozciąga się również na dalsze etapy postępowania, tzn. po wniesieniu

- zarzutów lub sprzeciwu od nakazu. Twierdzi on ponadto, że przedsiębiorcy nie będą skłonni korzystać z dobrodziejstw mediacji w wymienionych postępowaniach odrębnych, gdyż z postępowaniami, w których można żądać wydania nakazu, wiązą się określone **inne** korzyści procesowe (uzyskanie orzeczenia sądowego w szybszym czasie, mniejsza wysokość opłat, prekluzje dowodowe).
- 8 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz. U. 2005 nr 239 poz. 2018).
  - 9 Por. S. Pieckowski, *Mediacja w sprawach cywilnych*, Warszawa 2006, s. 30; R. Morek, *op. cit.*, s. 64.
  - 10 Cytat pochodzi z uzasadnienia do Rozporządzenia MS z dnia 30 listopada 2005 r.
  - 11 Uzasadnienie do ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. Druk sejmowy nr 1925, Sejm VI kadencji.
  - 12 Regulamin Ośrodka Mediacyjnego PCM Oddział w Poznaniu http://www.mediacje.poznan.pl/6shared/popcm_regulamin_osrodka_06.pdf
  - 13 Nie oznacza to, że autor opowiada się za zasadą wypłacania wynagrodzenia za mediację przez sąd. W warunkach polskich takie rozwiązanie nie sprawdza się, co obserwuje się w mediacjach karnych.
  - 14 W sprawie podlegającej rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym pobiera się od pozwu opłatę stałą, przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu umowy: 1) do 2 000 złotych – 30 złotych; 2) ponad 2 000 złotych do 5 000 złotych – 100 złotych; 3) ponad 5 000 złotych do 7 500 złotych – 250 złotych; 4) ponad 7 500 złotych – 300 złotych. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 nr 167 poz. 1398, z późn. zm.) art. 28.
  - 15 Por. T. Ereciński, *op. cit.*, s. 494; E. Gmurzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2006, s. 371; R. Cebula, *Postanowienie sądu o skierowaniu stron do mediacji w sprawie cywilnej*, *Mediator* 2007, nr 40 (1/2007), s. 6. Uchylenie § 3 zlikwidowało możliwość wskazania przez sąd instytucji mediacyjnej zamiast konkretnego mediatora, co było do tej pory niepotrzebnym wyjątkiem w obrębie postępowania cywilnego; Krytykę poprzedniego stanu prawnego wynikającego z art. 436 patrz: R. Cebula, *Mediator w polskim prawie cywilnym*, *Mediator* 2006, nr 36 (1/2006), s. 42-46.
  - 16 Uzasadnienie do ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. Druk sejmowy nr 1925, Sejm VI kadencji. Ustawodawca napisał: "wyształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa wydaje się gwarantować odpowiednie przygotowanie teoretyczne do zrozumienia istoty konfliktu rodzinnego oraz małżeńskiego, ponadto do pomocy stronom w analizie potrzeb, wzajemnych oczekiwań, a następnie wypracowania porozumienia".
  - 17 A. Górska, R. Bloch, *Obligatoryjne kierowanie do mediacji w sprawach rodzinnych – refleksje praktyków*, *Mediator* 2006, nr 37 (2/2006), s. 54-56; J. Bodio, *Mediacja w sprawach rodzinnych – zarys problematyki*, [w:] *Mediacja w teorii i praktyce*, red. A. Gretkowski, D. Karbarz, *Stalowa Wola* 2009, s. 54-56; R. Morek, *op. cit.*, s. 48.
  - 18 Wśród planowanych zmian w kpc jest zastąpienie terminu "organizacje społeczne i zawodowe" pojęciem "organizacje pozarządowe". Termin "organizacja społeczna" wywodzący się jeszcze z tradycji PRL-u nie posiadał dotąd swojej prawnej definicji w odróżnieniu do "organizacji pozarządowej", którą zdefiniowała Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.).
  - 19 R. Morek, *op. cit.*, s. 51, teza 4.
  - 20 § 34. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. 2007 nr 38 poz. 249 z późn. zm.).
  - 21 Informację o listach stałych mediatorów oraz o ośrodkach mediacyjnych przekazuje się prezesowi sądu okręgowego.

Sprawozdanie merytoryczne Polskiego Centrum Mediacji za roku 2009

1. Pozyskanie nowej siedziby ZG PCM

Działania ZG PCM w 2009 r. były skupione przede wszystkim na pracach związanych z pozyskaniem lokalu na nową siedzibę. W październiku 2008 r. otrzymaliśmy informację od ZGN Śródmieście, iż lokal przy ul. Okólnik 11 został przekazany spadkobiercom. Od stycznia do końca marca trwały negocjacje z firmą „Okólnik” sp. z o.o. - administrującą budynkiem przy ul. Okólnik 11 na temat możliwości pozostania i utrzymania czynszu na zbliżonym poziomie, niestety ostatnia propozycja Spółki, to poziom podwyżki ok. 350 - 400 % w stosunku do poprzedniego czynszu. ZG PCM podjął decyzję o poszukiwaniu nowego lokalu, udało nam się pozyskać rekomendacje m.in.: Marszałka Senatu dr Zbigniewa Romaszewskiego, Ministra Sprawiedliwości Andrzeja Czumy, R.P.O. dr Janusza Kochanowskiego, prof. Marka Safjana, prof. Andrzeja Murzynowskiego, o. Mirosława Niewęglowskiego i wielu innych profesorów zajmujących się sprawiedliwością naprawczą. Prezesi ZG PCM odbyli wiele spotkań z burmistrzami poszczególnych dzielnic, z przedstawicielami ZGN. Propozycje przedstawiane to głównie piwnice i sutereny. W maju, po wielu staraniach udało się pozyskać lokal do remontu - 107 m² przy ul. Jagiellońskiej w okolicach Pl. Hallera. Lokal ten wymagał kapitalnego remontu (wymiana podłóg, witryn, drzwi wejściowych, burzenie i budowa ścian działowych wymiana co, instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i itd. Lokal ten nie był remontowany od czasu jego budowy - 1960 r.). Z dużym nakładem pracy własnej kilku mediatorów oraz wynajętej firmy został ukończony w grudniu 2009 r. Dzięki temu ZG PCM dysponuje dwoma lokalami w Warszawie - na Bielanach (ul. Schroegera 82 lok. 5A) gdzie znajdują się trzy pomieszczenia do prowadzenia mediacji, w których może uczestniczyć od 4 do 12-14 osób oraz na Pradze (ul. Jagiellońska 58 lok. 122, przy Pl. Hallera), gdzie również znajdują się trzy pomieszczenia do prowadzenia mediacji w których może uczestniczyć od 4 do 10-12 osób. Oba lokale posiadają sale do

prowadzenia szkoleń, warsztatów (wyposażone w sprzęt szkoleniowy: rzutniki, laptopy, ekrany itd.), w których można prowadzić zajęcia dla 14-18 osób.

2. Działalność szkoleniowa ZG PCM

W roku 2009 przeprowadziliśmy następujące szkolenia:

* szkolenia otwarte organizowane przez ZG PCM w ECC w Falenicy: 7 szkoleń podstawowych, 2 podstawowe rodzinne, 2 uzupełniające rodzinne i 2 uzupełniające cywilne - gospodarcze i jedno podstawowe cywilne - gospodarcze.

* szkolenia otwarte organizowane przez Oddziały PCM - szkolenie podstawowe - Poznań i Kraków.

* szkolenia zamknięte organizowane przez Oddziały PCM - Słupsk i Tychy - uzupełniające z mediacji rodzinnych oraz Słupsk - z konferencji sprawiedliwości naprawczej.

* szkolenie otwarte dla rzeczników konsumentów (prawników) organizowane przy wsparciu Europejskiego Centrum Konsumentów z zakresu mediacji cywilno-gospodarczych - jedno szkolenie, drugie zaplanowane na pierwszy kwartał 2010.

* szkolenia zamknięte organizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Katowicach przeznaczone dla pracowników OPS, PCPR, wychowawców placówek wychowawczych, domów dziecka. Sześć szkoleń 80. godzinnych dających możliwość prowadzenia mediacji rodzinnych, oraz jedno szkolenie 40. godzinne z technik mediacyjnych dla tej samej grupy odbiorców. Współpraca będzie kontynuowana w 2010.

* szkolenia zamknięte organizowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury przeznaczone dla sędziów, prokuratorów. Szkolenia 16. godzinne z technik, warsztatu mediatora. W 2009 r. odbyło się 15 takich szkoleń, na rok 2010 zaplanowanych jest kolejnych 20.

* szkolenie zamknięte organizowane przez Komisję Nadzoru Finansowego dla arbitrów i mediatorów bankowych (prawników). Szkolenie 80. godzinne z zakresu mediacji podstawowych (karne i nieletni sprawca czynu karalnego) oraz uzupełniające z zakresu mediacji cywilnych i gospodarczych.

* szkolenia zamknięte organizowane przez samorządy w ramach programu „Szkoła bez Przemocy” dla nauczycieli i uczniów: Białystok (2 szkolenia), Dębica, Wojkowice,

Regionalne warsztaty „Szkoły bez Przemocy”: Białystok, Toruń, Gdańsk, Rzeszów, Warszawa, Kielce, Katowice, Wrocław, Lublin, Szczecin, Kraków.

* warsztaty zamknięte dla szkół - Rady Pedagogiczne: Rzeszów, Wojkowice

* szkolenia zamknięte dla prawników - „Mediacje i Negocjacje dla Prawników” organizowane przez Fundację Edukacji Ekonomicznej we współpracy z Naczelną Izbą Radców Prawnych. Trenerzy PCM opracowali program, materiały trenerskie i szkoleniowe, mieli przeprowadzić 1280 godzin szkoleniowych. W październiku została podpisana umowa między organizatorem - Fundacją Edukacji Ekonomicznej a PARP, rozpoczęte działania - niestety PARP wycofała się z umowy.

Studia podyplomowe:

* kontynuacja współpracy z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie - Wydział Zarządzania (2 semestralne studia).

* rozpoczęcie współpracy z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim - Wydział Psychologii (3 semestralne studia), na rok 2010 planowane jest rozpoczęcie współpracy z Wydziałem Prawa - Katedra Negocjacji i Mediacji.

3. Działalność projektowa ZG PCM

* ostatni rok projektu z Urzędem m.st. Warszawy - „*Mediacja rodzinna - praktyczna pomoc warszawskim rodzinom*” w ramach programu prowadzone są mediacje dla rodzin będących w konflikcie, porady i konsultacje oraz grupa wsparcia dla osób będących w konflikcie. Program skierowany jest do rodzin, jej członków, którzy chcą rozwiązywać swoje konflikty bez przemocy, same wziąć odpowiedzialność za swoją przyszłość. Niemniej zbyt silny konflikt, nieumiejętność poradzenia sobie z nim, powoduje iż są wobec niego bezradni i szukają pomocy u mediatora, czyli osoby bezstronnej i neutralnej, która w atmosferze szacunku i poufności będzie ich wspierała w poszukiwaniu ich własnego rozwiązania.

* Biuro Edukacji - „*Akademia Młodego Mediatora*” Kontynuacja projektów mających na celu wprowadzenie mediacji rówieśniczej w szkołach warszawskich.

* Urząd Marszałkowski - „*Program pomocy dziecku i rodzinie niewydolnej wychowawczo*”. Program skierowany do osób z chorobą alkoholową lub współuzależnionym oraz do w konflikcie rodzinnym. W ramach projektu prowadzone są warsztaty komunikacji i rozwiązywania konfliktów, mediacje, porady i konsultacje mediacyjne.

4. Działalność związana z popularyzacją mediacji

- **współpraca międzynarodowa:**

* wizyty studyjne mediatorów i osób zainteresowanych mediacją, organizacjami pozarządowymi z Łotwy, Litwy (wstępne rozmowy na temat wprowadzenia zajęć z mediacji na wydział prawa na Mykolo Romerio Universitetas w Wilnie, trwają prace nad wspólnym projektem mediacyjnym z Azerbejdżanem i Białorusią,

* stała współpraca z Europejskim Forum Mediacji w Brukseli, uzyskanie rekomendacji od Martina Wrighta oraz Viery Zemlaynskiej dla kandydatki PCM na członka Zarządu - dr Beaty Czarneckiej-Działuk.

- **konferencje, seminaria i inne:**

* seminarium eksperckie na Uniwersytecie Warszawskim w ISNS

* symposium w Stalowej Woli - organizowane przez Polskie Centrum Mediacji Oddział w Stalowej Woli we współpracy z Oddziałem Zamiejscowym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Stalowej Woli. Po symposium została wydana publikacja naukowa „Mediacja w teorii i praktyce”.

* udział w kolejnym Dniu Otwartym Rzecznika Praw Obywatelskich

* udział w Przystanku Woodstock wraz z Codziennikiem Prawnym Rzecznika Praw Obywatelskich - prowadzenie warsztatów, konsultacji z zakresu mediacji i mediacji: Maryla Kuran - Ząbecka, Mirka Bierwiazzonek, Renata Wiśniewska, Aneta Przygoda, Ewelina Burdon, Agata Badura, Bernard Książak oraz wolontariusze z Koła Psychologii

* współorganizowanie wraz z Ministerstwem Sprawiedliwości Międzynarodowego Dnia Mediacji (Jerzy Książek był koordynatorem ds. organizacji pozarządowych). W Ministerstwie Sprawiedliwości odbyło się seminarium, na dziedzińcu MS mediatorzy PCM brali udział w symulacjach mediacji, pełnili dyżury w sądach we

wszystkich miastach, gdzie mamy oddziały i filie; były organizowane liczne konferencje, seminaria w całej Polsce.

* współorganizowanie wraz z Ministerstwem Sprawiedliwości międzynarodowej konferencji - „Mediacja jako instytucja dla Pokrzywdzonego” - mediatorzy PCM mieli tam wystąpienia w części plenarnej (Magdalena Grudziecka i Jerzy Książek), a także prowadzili i moderowali warsztaty: Robert Kaszczyszyn, Iwona Jaśkiewicz-Wyrębska, Jolanta Kaczorek, Katarzyna Stryjek, Barbara Hoffmann, Mariusz Cieślak, Katarzyna Kamińska, Magdalena Grudziecka, Jerzy Książek.

* promocja PCM i mediacji w programach telewizyjnych: udział w programach Polsatu - biznesowych i prawnych, telewizji śniadaniowej TVN i Programu 1 i 2 TVP, informacyjnych - TVPInfo, programach radiowych: TokFM, radio Józef i inne.

* udział w targach rozwodowych w Warszawie.

* Współpraca z Elsa Poland - The European Law Students' Association.

* Współpraca ze Studenckim Kołem Psychologii Sądowej - Wydział Psychologii UW.

5. Działalność wewnątrzorganizacyjna

* w 2009 powstały dwa nowe oddziały w Krakowie i Wrocławiu.

* kontynuuje prace zespół trenerów mediacji oświatowych - trwają prace nad opracowaniem programu „Szkoła Dialogu i Mediacji.

* grupa szkoleniowo-trenerska opracowuje projekt zmian w standardach prowadzenia mediacji, które następnie będą w 2010 roku wspólnie opracowywane z przedstawicielami wszystkich chętnych oddziałów i filii.

* podjęte zostały prace nad opracowaniem strony internetowej dla oddziałów na serwerze prowadzonym i opłacanym przez ZG PCM.

6. Działalność mediacyjna

* stale wzrasta liczba mediacji zarówno prywatnych, zgłaszanych przez zainteresowane strony, jak i kierowane przez sądy. Duże zainteresowanie mediacją zgłaszają również szkoły, kuratoria.

Szkolenie podstawowe z zakresu mediacji

zgodne ze standardami szkolenia mediatorów określonymi w załączniku do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 oraz zgodne z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003

Szkolenie trwające 55 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji w sprawach karnych i z nieletnim sprawcą czynu karalnego. Jednocześnie dostarcza wiedzę i praktyczne umiejętności z zakresu mediacji, stanowiące punkt wyjścia do kontynuowania rozwoju swojej kariery mediatora zarówno w kierunku mediacji rodzinnych (szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji rodzinnych), jak i mediacji gospodarczych (szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji gospodarczych).

Szkolenie prowadzone jest metodą warsztatową, interaktywną, przede wszystkim z nastawieniem na przekazywanie wiedzy i praktyki mediacyjnej opartej na doświadczeniach trenerów – mediatorów (większość z trenerów przeprowadziła ponad 1500 mediacji) oraz ćwiczenie umiejętności mediacyjnych, m.in. w symulacjach mediacji - nagrywanych w krótkich sekwencjach, a następnie wspólnie omawianych.

Plusem szkolenia jest ograniczenie teorii do minimum w trakcie szkolenia (uczestnicy szkolenia otrzymują obszerne skrypty, które stanowią podstawę do późniejszego ugruntowania wiedzy teoretycznej). Większość czasu poświęcona będzie na zdobywanie praktycznych umiejętności prowadzenia mediacji, w oparciu o rzeczywiste przypadki mediacyjne z praktyki mediatorów PCM.

Najbliższe terminy:

20 - 24 stycznia 2011r.

12 - 16 maja 2011 r.

koszt szkolenia 1120 zł

Kontakt: tel. 022/ 826 06 63, fax 022/ 692 48 16;

e-mail: szkolenia.podstawowe@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Szkolenie z mediacji rodzinnych

Szkolenie obejmujące 80 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych – rodzinnych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM **gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach rodzinnych.**

Szkolenie prowadzone jest metodą warsztatową, interaktywną, przede wszystkim z nastawieniem na przekazywanie wiedzy i praktyki mediacyjnej opartej na doświadczeniach trenerów – mediatorów (większość z trenerów przeprowadziła ponad 1500 mediacji) oraz ćwiczenie umiejętności mediacyjnych, m.in. w symulacjach mediacji – nagrywanych w krótkich sekwencjach, a następnie wspólnie omawianych.

Plusem szkolenia jest ograniczenie teorii do minimum w trakcie szkolenia (uczestnicy szkolenia otrzymują obszerny skrypty, które stanowią podstawę do późniejszego ugruntowania wiedzy teoretycznej). Większość czasu poświęcona będzie na zdobywanie praktycznych umiejętności prowadzenia mediacji, w oparciu o rzeczywiste przypadki mediacyjne z praktyki mediatorów PCM. Przekazywana praktyczna wiedza oparta jest na wieloletnich doświadczeniach w pracy mediacyjnej i wymianie doświadczeń z praktykami wymiaru sprawiedliwości: sędziami, adwokatami w sprawach rodzinnych, kuratorami rodzinnymi.

Najbliższe terminy:

17 – 23 stycznia 2011

23 – 30 stycznia 2011

koszt szkolenia: 1600 zł

Kontakt: tel. 022/ 826 06 63, fax 022/ 692 48 16:

e-mail: szkolenia.rodzinne@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji rodzinnych

Szkolenie dla osób, które ukończyły szkolenie podstawowe z mediacji, chcących rozwijać swoją karierę mediacyjną w pracy mediatora rodzinnego.

Szkolenie obejmujące 55 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych - rodzinnych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM **gwarantuje wpis** na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach rodzinnych.

Najbliższe terminy:

19 - 23 stycznia 2011 r.

25 - 30 maj 2011 r.

koszt szkolenia: dla członków PCM z co najmniej dwuletnim stażem - 800 zł,

dla osób, które ukończyły inne szkolenia PCM - 950 zł,

dla osób, które ukończyły co najmniej 40 godzinne szkolenia z mediacji w innych ośrodkach szkoleniowych - 1100 zł

Kontakt: tel. 022/ 826 06 63, fax 022/ 692 48 16;

e-mail: szkolenia.cywilne@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Szkolenie z mediacji cywilnych – gospodarczych z elementami mediacji pracowniczych

Szkolenie obejmujące 60 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych – gospodarczych i pracowniczych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa

PCM gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach gospodarczych i pracowniczych

Szkolenie prowadzone jest metodą warsztatową, interaktywną, przede wszystkim z nastawieniem na przekazywanie wiedzy i praktyki mediacyjnej opartej na doświadczeniach trenerów – mediatorów (większość z trenerów przeprowadziła ponad 1500 mediacji) oraz ćwiczenie umiejętności mediacyjnych m.in. w symulacjach mediacji – nagrywanych w krótkich sekwencjach, a następnie wspólnie omawianych. Ważnym elementem szkolenia są zagadnienia prawne w aspekcie mediacji.

Plusem szkolenia jest ograniczenie teorii do minimum w trakcie szkolenia (uczestnicy szkolenia otrzymują obszerny skrypt, który stanowi podstawę do późniejszego ugruntowania wiedzy teoretycznej). Większość czasu poświęcona będzie na zdobywanie praktycznych umiejętności prowadzenia mediacji, w oparciu o rzeczywiste przypadki mediacyjne z praktyki mediatorów PCM. Przekazywana praktyczna wiedza oparta jest na wieloletnich doświadczeniach w pracy mediacyjnej i wymianie doświadczeń z praktykami wymiaru sprawiedliwości: sędziami, adwokatami, radcami prawnymi zarówno w mediacjach sądowych, jak i przedsądowych.

Najbliższe terminy:

01-06 marca 2011r.

13-19 czerwca 2011r.

koszt szkolenia: 2000 zł

Kontakt: tel. 022/ 826 06 63, fax 022/ 692 48 16:

e-mail: szkolenia.cywilne@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji cywilnych

Szkolenie przeznaczone dla osób, które ukończyły szkolenie podstawowe z mediacji, chcących rozwijać swoją karierę mediacyjną w pracy mediatora ds. gospodarczych i pracowniczych.

Szkolenie obejmujące 37 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych - gospodarczych i pracowniczych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach gospodarczych i pracowniczych.

Najbliższe terminy:

03 - 06 marca 2011r.

15 -19 czerwca 2011r.

koszt szkolenia: dla członków PCM z co najmniej dwuletnim stażem - 950 zł,

dla osób, które ukończyły inne szkolenia PCM - 1100 zł,

dla osób, które ukończyły co najmniej 40 godzinne szkolenia z mediacji w innych ośrodkach szkoleniowych - 1200 zł

Kontakt: tel. 022/ 826 06 63, fax 022/ 692 48 16;

e-mail: szkolenia.cywilne@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Zapraszamy na warsztaty doskonalące dla mediatorów

- doskonalenie warsztatu mediatora w oparciu o mediowane w PCM sprawy cywilne - gospodarcze (koszt 400 zł)

5 - 6 luty 2011

prowadzący: Robert Kaszczyszyn

- doskonalenie warsztatu mediatora w w oparciu o mediowane w PCM sprawy pracownicze (m.in. mobbing, stalking) (koszt400zł)

12-13 marzec 2011

prowadzący: Magdalena Grudziecka, Jerzy Książek

- warsztaty z mediacji karnych i z nieletnim sprawcą czynu karalnego dla osób, które ukończyły podstawowe szkolenia z mediacji rodzinnych i cywilnych - koszt 600 zł

25-27 marca 2011

- warsztaty - asystent rodziny z elementami mediacji rodzinnych (koszt 400 zł)

15-16 styczeń 2011

prowadzący: Ewa Górńska

Warsztaty odbywają się w Biurze ZG PCM ul. Schroegera 82 lok. 5A. w Warszawie.

Zgłoszenia na wszystkie warsztaty prosimy wysyłać na adres e.mailowy: szkolenia_podstawowe@mediator.org.pl

Zmiany w Kodeksie Postępowania Cywilnego wprowadzone w kwietniu 2010

(i) Art. 183[8] § 4 otrzymał brzmienie:

„§ 4. Przepisu § 1 nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym i upominawczym" [usunięto zakaz kierowania do mediacji (sądowych) spraw drobnych – podlegających rozpoznaniu w post. uproszczonym];

(ii) W art. 436:

a) § 3 uchyla się [przepis ten stanowił, że mediatorami [w sprawach o rozwód i separację] mogą być także kuratorzy sądowi oraz osoby wskazane przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne].

b) § 4 otrzymał brzmienie:

„§ 4. Jeżeli strony nie uzgodniły osoby mediatora, sąd kieruje je do stałego mediatora posiadającego wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych." [dodano "w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa", zaś usunięto odesłanie do § 3];

(iii) art. 445[2] otrzymał brzmienie:

„Art. 445[2]. W każdym stanie sprawy o rozwód lub separację sąd może skierować

strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących zaspokojenia potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi oraz spraw majątkowych podlegających rozstrzygnięciu w wyroku orzekającym rozwód lub separację. Przepis art. 436 § 4 stosuje się odpowiednio."

[usunięto odesłanie do 436 § 3];

(iv) art. 570[2] otrzymał brzmienie:

„Art. 570[2]. W sprawie, w której zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd może skierować uczestników do mediacji. Przedmiotem mediacji może być także określenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli uczestnicy postępowania nie uzgodnili osoby mediatora, sąd kieruje ich do mediacji prowadzonej przez stałego mediatora, o którym mowa w art.

436 § 4. "[zmieniono zdanie 2, które dotychczas miało następującą treść:

"Jeżeli uczestnicy postępowania nie uzgodnili osoby mediatora, sąd kieruje ich do mediacji prowadzonej przez mediatora, o którym mowa w art. 436 § 3, albo do stałego mediatora posiadającego wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych."